

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

**MANEVİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN İÇSEL SPİRİTÜELLİK VE
KİŞİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ**

LÜTFULLAH KÜDEN

Tez Danışman: Prof. Dr. Lut TAMAM(Çukurova Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)
Jüri Üyesi: Doç. Dr Mustafa KALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / OCAK 2022

ONAY**Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;**

201910020 numaralı öğrencimiz olan Lütfullah KÜDEN tarafından hazırlanan “Manevi ve Psikolojik Danışmanların İçsel Spiritüellik ve Kişilik Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **oybirliği** ile Psikoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak imzalıdır)

Üniv. Dışı Asıl Üye- Tez Danışmanı- Jüri Başkanı: Prof. Dr. Lut Tamam

(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. İçi - Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KALE

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

26/01/2022

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirilerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ITHAF

Aileme,

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26/01/2022

Lütfullah KÜDEN

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının başlangıç aşamasında tecrübelerinden faydalanmamızı sağlayan ve gidişat yolunu net bir şekilde anlatan değerli tez danışmanımız sayın Prof. Dr. Lut TAMAM hocama, süreç boyunca her engelde desteklerini esirgemeyen yapılan yanlışlar üzerinde net tespitlere erişmemizi sağlayan arkadaşım Esma KIRAÇ ŞİMŞEK'e ve Abdulkadir ABDULRAHİM'e ve son olarak yoğun tempolarına rağmen bu yapılan çalışmayı değerli görüp bize destek veren manevi ve psikolojik danışmanlara teşekkür ederim.

ÖZ

MANEVİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN İÇSEL SPİRİTÜELLİK VE KİŞİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ

LÜTFULLAH KÜDEN

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Lut Tamam

Ocak 2022, 74 Sayfa

Bu araştırmada manevi ve psikolojik danışmanların içsel spiritüellik ve kişilik düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Karşılaştırmalı-İlişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu amaçla araştırmanın grubunu Akdeniz ve Ege Bölgesinde bulunan özel veya kamu kurumunda en az 6 ay çalışmış 59 psikolojik danışman ve 59 manevi danışman oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, Hodge (2003) tarafından geliştirilen ve Ekşi, Kardaş ve Akyol Koçoğlu (2018) tarafından Türk kültürüne uyarlanan İçsel Spiritüellik Ölçeği ve Gosling ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen, Atak (2013) tarafından Türk kültürüne uyarlanan On-Maddelik Kişilik Ölçeği envanterleri ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, ölçek ortalamalarına göre gruplar arası karşılaştırma normallik varsayımı sağlandığı için, ANOVA ve bağımsız gruplar t testi, ölçekler arası korelasyonun incelenmesi için normal dağılım göstermeleri sebebiyle Pearson Korelasyon Analizi, içsel spiritüellik ölçeği bağımlı değişken seçilmiş ve çok değişkenli lineer regresyon analizi kullanılmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda manevi ve psikolojik danışmanlar arasında on-maddelik kişilik ölçeğinin alt boyutlarından sadece birinde farklılık gözlemlenmiş diğer alt boyutlarda herhangi bir farklılık görünmemiştir. İçsel Spiritüellik Ölçeğinde ise belirgin fark saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışman, Manevi Danışman, İçsel Spiritüellik, Kişilik

ABSTRACT**STUDY OF DIFFERENCES BETWEEN THE INNER SPIRITUALITY AND
PERSONALITY LEVELS OF SPIRITUAL AND PSYCHOLOGICAL COUNSELORS****LÜTFULLAH KÜDEN****Master Thesis Psychology Department****Supervizor: Prof. Dr. Lut TAMAM****January 2022, 74 Page**

The study aimed to examine the differences between the inner spirituality and personality levels of spiritual and psychological counsellors. A Comparative-Relational screening model was used throughout the research. Therefore, 59 psychological counsellors and 59 spiritual counsellors who have worked for at least 6 months in private or public institutions located in the Mediterranean and Aegean Region constitute the research group. The data of the research were collected by the personal information form created by the researcher, the Inner Spirituality Scale developed by Hodge (2003) and adapted to Turkish culture by Ekşi, Kardaş and Akyol Koçoğlu (2018), and Ten-Item Personality Scale inventories developed by Gosling and his colleagues (2003) and adapted to Turkish culture by Atak (2013). In the data analysis, ANOVA and independent groups t-test were used in the analysis, since the assumption of normality was provided for comparison between the groups according to the scale averages. Pearson Correlation Analysis was used to examine the correlation between the scales, Pearson Correlation Analysis and the inner spirituality scale was used as the dependent variable, and multivariate linear regression analysis was used. The data were analyzed using the SPSS program. The results of the study show that only one of the sub-dimensions of the ten-item personality scale was observed between spiritual and psychological counsellors, and no differences were seen in other sub-dimensions. Moreover, a significant difference was found in the Inner Spirituality Scale.

Key Words: Psychological Counselors, Spiritual Counselors, Inner Spirituality, Personalit

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın konu seçimiyle başlayıp düzenlenmesiyle sona eren sürecinde bilgi, tecrübe ve desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Evrim Lut Tamam'a sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ayrıca bu zorlu süreçte yanımda olan, beni destekleyen ve özverilerini esirgemeyen canım aileme, her zaman yanımda olan ve sayamayacağım kadar çok olan canım arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Lütfullah KÜDEN

MERSİN, 2022

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	ix
KISALTMALAR.....	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
EKLER LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi ve Önemi.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.5. Varsayımlar (Sayıtlar)	4
1.6. Sınırlılıklar	4
1.7. Psikolojik Danışmanların Kişiliklerini Konu Alan Çalışmalar.....	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Manevi Danışmanlık.....	8
2.2. Psikolojik Danışman	10
2.3. İçsel Spiritüellik	12
2.4. Kişilik	15
2.4.1. Kişilik Kuramları	16
3. YÖNTEM.....	20
3.1. Evren ve Örneklem.....	20
3.2. Çalışma Grubu	21
3.3. Prosedür.....	21
3.4. Veri Toplama Araçları	22

3.5. ÖLÇEKLER.....	22
3.5.1. İçsel Spiritüellik Ölçeği	22
3.5.2. On-Maddeli Kişilik Ölçeği	23
3.5.3. Kişisel Bilgi Formu	24
3.6. VERİLERİN TOPLANMASI.....	24
3.6.1. Araştırma Modeli ve Deseni	24
3.7. VERİLERİN ANALİZİ.....	25
4. BULGULAR	26
4.1. Demografik Değişkenlerin Gruplarla Karşılaştırılması	26
4.2. Ölçeklere Göre Demografik Değişkenler Analizi	28
4.3. Güvenirlilik Analizi.....	33
4.4. Korelasyon ve Regresyon	35
4.5. Ölçeklerin Regresyon Analizi	35
4.6. Ölçeklere Göre Grupların Karşılaştırılması	37
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	38
KAYNAKÇA.....	45
EKLER	52

KISALTMALAR

OMKÖ : On Maddelik Kişilik Ölçeği

ISO : İçsel Spiritüellik Ölçeği

TDK :Türk Dil Kurumu

akt. : Aktaran

vd. : ve diğerleri

öte. : Ötekiler

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Karşılaştırma Gruplu Araştırma Deseni	25
Tablo 2. Demografik Değişkenlerle Grupların Karşılaştırılması.....	27
Tablo 3. Manevi Danışmanların Cinseyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması.....	29
Tablo 4. Manevi Danışmanların Cinseyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması... ..	32
Tablo 5. Ölçeklere Göre Demografik Değişkenler Analizi Sonuçları.....	33
Tablo 6. Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçlar	34
Tablo 7. ISO ve Kişilik Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki.....	35
Tablo 8. Regresyon Analizi.....	36
Tablo 9. Ölçekler ile meslek Gruplarının Karşılaştırılması.....	37

EKLER LİSTESİ

EK-A. Etik Kurul Onay Belgesi.....	54
EK-B. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	55
EK-C. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı.....	57
EK-D. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni.....	56
EK-E. Sosyodemografik Form.....	58
EK-F. On-Maddeli Kişilik Ölçeği-(OMKÖ).....	59
EK-G. İçsel Spiritüellik Ölçeği.....	60

1. GİRİŞ

İnsanlar hayatını devam ettirirken istemediği sorunlarla karşılaşabilir. Dünyada sürekli artan nüfus artışı, bunun beraberinde getirdiği ekonomik sorunlar, teknolojinin gelişmesinin artılarının yanı sıra doğurduğu olumsuz sonuçlar, ülkeler arasında yaşanan savaşlar, modern hayatın getirdiği dayatmalar ve bireyin tüm bu dayatılara karşı direnç oluşturmaması, sevdiği bir insanı kaybetmesi, çok istediği bir şeyin gerçekleşmemesi durumunda yaşanan üzüntü, diğer insanlar tarafından dışlanma, akran zorbalığı, doğal afetlerde bulunma vb. birçok sorun günlük hayatın içinde olağan bir şekilde seyreder. Tüm bunlar sonucunda kişiler farklı değişkenlere bağlı olarak manevi duygularla ilgili ikilemler yaşayabilir. Yaşadığı sorunlar kişilerde manevi gereksinimler ortaya çıkarabileceği gibi maneviyatını da destekleyebilir. “Çünkü insan psikolojik, sosyal, kültürel yönlü varlık olduğu gibi manevi yönü de bulunan varlıktır” (Ok, Gedik, Erşahin, 2019).

Manevi gereksinimler de hayatın anlamını ve kişinin kendi varlığının anlamını sorgulamasına neden olabilir. Özellikle “Ben kimim?”, “Ölümden sonra yok mu olacağım?”, “Neden yaşıyorum?”, “Varlığımın anlamı ne?”, “Başlangıcım doğumumla mı başladı?” gibi soruların cevaplarını arayışı içerisine girerler.

Maddeci hayat anlayışı her geçen gün insanlığın benliğine yerleşip ve daha da derine inmektedir. Özellikle ülkemizde dizilerin ve filmlerin yansıttığı zengin, yakışıklı erkek ve estetik vücutlu güzel kadın imajı kişilere kendisini yetersiz hissettirmekte ve hayatın anlamının sadece zenginlik ve güzellikte olduğunu düşündürmektedir. Son zamanlarda sosyal medyanın sürekli en iyi, en güzel hatta aslında olmayan anların paylaşımı “sadece ben mutlu değilim” algısına kaptırmaktadır. Bu yanılsamalar neticesinde insanlar kendisini mutsuz bir hayatta bulmaktadır. Maneviyat böylesi durumlarda hayat kurtarır niteliktedir. Huzurun, mutluluğun sadece maddecilikte olmadığını, elde var olanla da mutlu olunabileceğini, her varlığın bir anlamının olduğunu, kendini yetersiz hissetmenin anlamsız olduğunu gösterir.

Yukarıda bahsi geçen olumsuz durumlarda kişi ilk başta kendi benliğinde halletmeye çalışır. Yapamazsa yakınlarından destek alır fakat buradan da çözüm çıkmazsa ihtiyaç duyduğu alanın uzmanlarına danışma ihtiyacı hisseder. Manevi ve

psikolojik danışmanlar bu tür zor durumda olan insanlara yardımcı olabilir çünkü Koç' (2012:205) a göre manevi danışmanlık çalışmaları ruh sağlığı alanı içerisinde değerlendirilir. Danışanlara fiziksel, zihinsel ve manevi boyutları arasındaki dinamik dengeyi sağlayıcı bir tedavi modeli sunar. Bu şekilde danışanlarının ruhsal ve manevi bütünlüğü korunmaya çalışılır. Manevi danışmanlık uygulamalarıyla danışanların günlük hayatlarında yaşadıkları stres, endişe, depresyon gibi sorunlarla başa çıkma düzeyleri ve kontrol mekanizmaları güçlendirilir. Kişinin kendi içinde yaşadığı çatışmaların düzeyi azaltılarak danışanın bütünlük duygusudur. Söylev (2015: 288-290)'e göre de psikiyatri, psikoterapi, psikolojik danışma yöntemleri gibi psikolojinin uygulama dalları ile insanın yaşamını daha verimli ve mutlu geçirmesine, sağlıklı bir kişilik yapısı geliştirmesine, yaşamında yeni beceriler edinerek kendini gerçekleştirmesine olanak tanır ve ruhsal bunalımlarında ve sorunlarını çözüme ulaştırmada bireye yardımcı olur.

1.1. Araştırmanın Problemi ve Önemi

Sürekli yaşanan stresli ve kaygılı anlar kişinin psikolojisini gün geçtikçe kötü yönde etkilediği düşünülebilir. Yükselişte olan psikolojik, sosyolojik problemlerde sadece ilaçlar çözüm için yeterli olmayabilir. Her şeyden önce kişi dünyaya bakışını ve hayat tarzını değiştirmesi faydasına olabilir. Gözü sürekli yükseklerde olmayan, maddiyata değil insanlığa öncelik veren, popülasyonu yüksek olanı değil manen kendisine iyi geleni tercih eden kişilere evrilmesi bekleniyor işte bu noktada danışmanlık modellerinin nasıl olması gerektiği problemi karşımıza çıkmaktadır.

İçsel spiritüellik ile kastedilen spiritüelliğin kişinin hayatında motive edici bir etki olarak ne derece belirgin olduğudur. Bu içsel motivasyonla kişilerin hayat için ana amaçlarını spiritüelliklerinde bulma derecesi anlaşılmaya çalışılmaktadır. Varoluşun diğer boyutlarını içeren spiritüellikle motive olan birey için geriye kalan bütün etkenler kişinin spiritüelliğine dahil edilir. Daha özel olarak, onların kişisel gelişimlerinin, kararlarının ve hayatlarının tüm yönlerinin altında yatan aşkın olan ile olan ilişkileridir. Böyle kişiler için, spiritüellik, diğer tüm boyutlara yön veren ve hayatla ilgili tüm sorulara yanıt veren bir ana etken olarak geri kalan her şeyden daha önemlidir (Hodge, 2003).

Yukarıda bahsedilen noktalara göre bir kişinin manevi boşluğunu doldurmak, anlamlandırmak için bir uzmana başvurması gerekebilir ve yine yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak manevi boşlukları doldurmak ve anlamlandırmak için bir uzmanda içsel spiritüelliğin olması yardımcı bir etken olabilir. Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmada “Manevi ve psikolojik danışmanların içsel spiritüellik ve kişilik düzeyleri arasında farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bireyin varlığını anlamlandırmasına yardım eden veya anlam arayışında olanlara rehberlik eden manevi danışmanlarda ve psikolojik danışmanlarda olması gereken iki önemli özelliğin yani içsel spiritüelliğin ve kişiliğin manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanlar arasındaki farklılığı incelemektir.

1.3.Araştırmanın Önemi

Manevi Danışmanlık konusunda yapılan araştırmaların yıllarda Türkiye’de ve dünyada artmış, akademi alanının gündeminde yoğun bir şekilde yerini almıştır. Özellikle yaşanan sorunlarla baş edebilme konusunda yapılan çalışmalarda Kenneth Pargament’in olgunlaştırdığı dini başa çıkma teorisi, manevi danışmanlığı belirgin bir biçimde literatüre taşımıştır (Peçenek, 2019).

Psikolojik danışmanlık hizmetlerinin olduğu her kurumda artık manevi danışmalar da görevlendirilmektedir. Bu da manevi danışmanlar ile psikolojik danışmanların farklı özelliklere sahip olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada da bu farklılıkların neler olduğu incelenmiştir.

1.4.Araştırmanın Hipotezleri

H1: Manevi danışmanların içsel spiritüellik puanları ile psikolojik danışmanlardan içsel Spiritüellik puanları arasında fark vardır.

H2: Manevi danışmanların kişilikleri ile psikolojik danışmanlardan kişilikleri arasında fark vardır

1.5.Varsayımlar (Sayıtlar)

1. Veri toplama araçlarının içsel spiritüelleği ve kişilik düzeyini ölçmede yeterli olduğu varsayılmaktadır.
2. Araştırmada psikolojik ve manevi danışmanların ölçeklere doğru ve güvenilir cevap verdiği varsayılmaktadır.
3. Araştırmada örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.6.Sınırlılıklar

1-Bu araştırmanın sadece Akdeniz ve Ege bölgesinde yapılması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

2- Araştırmada ele alınan kişilik özellikleri, On-Maddelik Kişilik Envanteri'ndeki maddelerle sınırlıdır.

3- Araştırmada ele alınan İçsel Spiritüellik özelliği, İçsel Spiritüellik Ölçeği'ndeki maddeler ile sınırlıdır.

4-Manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların içsel spiritüellikleriyle ilgili çalışmalara rastlanmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır.

1.7.Psikolojik Danışmanların Kişiliklerini Konu Alan Çalışmalar

Ostrand ve Creaser (1978), özgüven, saygı ve üstünlük duygusu değişkenlerinin danışman kişiliğinin belirgin özellikleri olduğunu vurgularlar ve günümüz araştırmalarının birçoğunun bu özellikleri staj esnasında ya da sonrasında geliştirmenin yollarını araştırdığından bahseder. Bu görüşten hareketle araştırmacılar danışman adaylarının üstünlük duygularının; a) Staj öncesi sadece didaktik yöntem, b) Staj öncesi didaktik yöntem ve rol yapma ve c) Danışman eğitimi olmak üzere üç eğitim durumunda nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya, 64 mezun danışman aday öğrenci katılmıştır. Sadece didaktik eğitimin olduğu gruba yaşları 20 ve 29 arasında değişen 12 erkek ve 9 kadın olmak üzere toplam 21 kişi, didaktik metotla birlikte rol yapma yönteminin uygulandığı gruba yaşları 22 ile 33 arasında değişen 6 erkek ve 5 kadın olmak üzere toplam 11 kişi ve danışman eğitiminin verildiği gruba yaşları 21 ile 34 arasında değişen 17 erkek ve

15 kadın olmak üzere toplam 32 kişi katılmıştır. Bütün katılımcılara eğitim öncesi ve sonrasında “Kaliforniya Kişilik Envanteri” uygulanmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda; danışmanların üstünlük duygularını, didaktik yöntemle birlikte rol yapmanın da olduğu 41 eğitim durumunun ve danışman eğitiminin verildiği durumun, sadece didaktik eğitimin verildiği eğitim durumundan daha çok geliştirdiği tespit edilmiştir.

Kunce ve Angelano (1990), kişilik özelliklerinin rehabilitasyon eğitimi alan 56 danışman öğrencinin ve 121 mezun danışman öğrencinin danışmanlık rolleri ve vazifeleri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Veriler “Kişisel Farklılık Envanteri” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma yapılırken alçak gönüllülük, sabırlı olma, duygusal yakın ilişki kurma, kural koyma ve dostça davranma gibi kişilik özellikleri üzerinde durulmuştur. İki grubun aldığı puanlar 17 ile 27 arasında değişkenlik göstermiştir. Rehabilitasyon eğitimi alan danışman öğrencilerin danışmanlıkla ilgili rolleri ve vazifeleri yerine getirmelerini kolaylaştıran kişilik özellikleri bakımından mezun danışman öğrencilere göre farklılık gösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Muslu-Köseoglu (1994) çalışan psikolog ve psikolojik danışmanların kişilik özelliklerini ve empatik becerileri seviyelerini araştırmıştır. Araştırmanın verilerini “Empatik Beceri Ölçeği ve Sıfat Tarama Ölçeği” ile elde etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarında ise kişilik özellikleri ile empatik beceriler arasında anlamlı ilişkilerin olmadığı belirlenmiştir.

Ceyhan (1999) ise psikolojik danışmanların sosyal ve kişisel uyum düzeylerini çeşitli değişkenler aracılığı ile incelemiştir. 534 psikoloji danışmanın katıldığı araştırmanın sonuçlarını “Hacettepe Kişilik Envanteri” ile toplamıştır. Araştırmanın sonucunda ise mesleki sorun düzeyi düşük olan psikolojik danışmanların kişisel ve sosyal uyum seviyelerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Thompson, Brossart, Carlozzi ve Miville (2002), danışman öğrencilerde “Beş Faktör Kişilik Özellikleri Modeli (Five-Factor Personality Traits Model)” ile “Evrensel Farklılık Yönlendirmesi (Universal-Diverse Orientation)” arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Beş faktör kişilik özellikleri; dışadönüklük, sorumluluk,

uyumluluk, duygusal denge ve tecrübeye açıklık olmak üzere beş temel boyutta ele alınmıştır. Çalışmaya Güneybatı Amerika bölgesinde bulunan beş üniversitedeki danışmanlık programlarında öğrenim görmekte olan ve yaşları 22 ile 57 arasında değişen 106 danışmanlık öğrencisi katılmıştır. Veriler “NEO PI-R Kişilik Envanteri (NEO Personality Inventory-Revised)” kullanılarak elde edilmiştir.. Yapılan değerlendirme sonucunda, evrensel farklılık yönlendirmesi ile beş faktör kişilik özelliklerinin deneyime açıklık boyutu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular diğer kişilerin yaratıcı ifadelerine açık olan danışmanların çok daha geniş bir danışan grubuyla çalışmaya daha uygun olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Yıldırım (2003), empati ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapmış olduğu araştırmasında yüksek düzeyli anlamlı ilişkiler tespit etmiştir. Araştırmanın sonuçları empatinin de bir kişilik değişkeni olarak ele alınabileceğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca beş faktör kişilik özelliklerinin empatik eğilimi yordamadaki sonuçları istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Araştırmanın bir 56 diğer sonucu olan cinsiyet ile beş faktör kişilik özellikleri açısından anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Ekşi (2004) üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri ile durumsal tepkiler ve bunlarla başa çıkma eğilimleri incelediği çalışmasında duygusal dengesizlik ve başa çıkma eğilimleri ile iyimser tepkiler arasında orta düzeyli anlamlı ilişkiler belirlenmiştir.

Baloğlu ve Haris Morag (2003), psikolojik danışma öğrencilerinin cinsiyet ve program türü ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmaya Amerika Birleşik Devletleri’nde CACREP tarafından onaylanmış 13 üniversitede psikolojik danışma eğitime devam etmekte olan 341 (66 erkek ve 275 kadın) psikolojik danışmanlık yüksek lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin yaşları 22 ve 48 aralığında, kadın öğrencilerin yaşları ise 21 ve 63 aralığında değişkenlik gösterir.. Bütün katılımcılar “Kaliforniya Kişilik Envanteri (California Personality Inventory-CPI)”ni cevaplandırmışlardır. Yapılan analiz sonucunda, cinsiyet bakımından erkek ve kız adaylar arasında farklılıklar olduğu; erkek öğrencilerin başatlık, sosyal varlık ve bağımsızlık ölçeklerinden yüksek puan aldığı, kadın öğrencilerin de sorumluluk,

sosyalizasyon, hoşgörü, kendini kontrol, dişilik/erkeklik ve içsellik ölçeklerinden yüksek puan almışlardır. Program türü bakımından halk danışmanlığı öğrencilerinin statü kapasitesi, sosyal varlık, kendini kabul, bağımsızlık, empati, bağımsızlık yoluyla başarı, entelektüel verimlilik, psikolojik anlak, esneklik ve kendinin farkında oluş ölçeklerinde okul danışmanlığı öğrencilerinden anlamlı ölçüde yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Okul danışmanlığı öğrencileri ise, sosyalizasyon, iyi izlenim ve norm onaycılık ölçeklerinde halk danışmanlığı öğrencilerinden anlamlı ölçüde yüksek puanlar almışlardır.

Malkoçoğlu İstengel (2006), okullarda çalışmakta olan psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ile iş stresleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 250 rehber öğretmen katılmış ve veriler İş stresi Anketi ile Sıfat Tarama Listesi aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir fark saptanmazken, iş stresiyile kişilik alt boyutunun özgüven, başatlık, erkeksi özellikler ve karşı cinsle ilişki puanları arasında negatif yönde; kişilik özelliklerinin kendini suçlama boyutu ile ise pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sav (2007), psikolojik danışmanların stresle baş etme ve kişilik özelliklerini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarında ise psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ve stresle baş etme düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ayrıca cinsiyet değişkeni bakımından da anlamlı farklılıkların olduğu ve erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre kişilik envanterinin duygusal kararlılık, genel ve kişisel uyum ile nevrotik eğilimler ve psikotik belirtiler alt boyutları puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yam (2014) psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin psikolojik danışma öz yeterliğini yordamadaki etkisini incelemiştir. 249 psikolojik danışmanın katıldığı araştırmanın sonucuna bakıldığında ise psikolojik danışmanların kişilik özellikleri ile durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin psikolojik danışma öz yeterliğini anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dışadönüklük, deneyime açıklık kişilik özellikleri ile psikolojik danışma öz yeterliği arasında pozitif anlamlı ilişki belirlenirken, duygusal dengesizlik ile negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu gözlemlenmiştir. Düşmez ve Yaycı (2016) psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğrencilerinin kişilik özellikleri ve stresle başa çıkma

yollarını incelemişlerdir. Araştırmaya Giresun Üniversitesinde okumakta olan gönüllü 215 psikolojik danışman adayı katılmıştır. Araştırmanın verilerini ise Sıfata Dayalı Kişilik Testi ve Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri kullanılarak elde etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına baktığımız zaman ise cinsiyet değişkeni açısından psikolojik danışman adaylarının sıfata dayalı kişilik testinin sadece duygusal dengesizlik-nevrotizm özelliği arasında anlamlı bir ilişki barındığı görülmektedir. Yani erkek psikolojik danışman adayları kadın psikolojik danışman adaylarına göre daha fazla duygusal dengesizlik-nevrotizm özelliği taşımaktadırlar.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Manevi Danışmanlık

Maneviyat sözcüğü, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre (2021) “maddi olmayan, manevi şeyler” ve “yürek, moral gücü” olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmaktadır. Sıfat hali olan “manevî” kelimesi ise “görülmeleyen duyularla sezilebilen, ruhani, tinsel, maddi karşıtı” anlamlarına içermektedir.

Manevi kavramı duyunca insanların aklına gelen şeyler çoğu zaman dinle ilgiliydi. Lakin maneviyatı kavramı her disiplin için hayır anlam taşımakta ve yapılan işe göre algı oluşturmaktadır. Din ve maneviyatın insanın duygu, düşünce ve davranışları ile ilişkisi Amerikan Psikoloji Derneği tarafından resmi olarak 1976’ da kabul edilmiş ve din psikolojisi bölümü kurularak, manevi danışmanlık ve rehberliğin temelleri atılmıştır (Park & Pauloutzian, 2013).

“Manevi danışmanlık, manevi sorunlara dayalı olarak depresyon ve panik atak geçiren bireylerin fiziksel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve toplumsal sorunlarını aşmalarında holistik bir yaklaşımla etkin dinleme, empati kurma, iyileştirme, destekleme ve kılavuzluk etme yoluyla hayatı anlamalarını, anlamlandırması ve kendileri hakkında kararlar almalarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilen manevi temelli danışmanlık ve inanç desteğini manevi danışmanlık olarak tanımlayabiliriz.” Bu çalışmada manevi danışmanlık Şahin (2017)’in tanımladığı gibi “birey veya gruplara bireysel inanç yolculukları ve kritik geçiş dönemlerinde sınırlı süreli çalışma ve kriz durumlarına odaklı olarak eşlik edilmesidir” (s. 25). Yukarıda belirlediği gibi manevi danışmanlık içsel sorunları, krizleri ve kritik anları düzeltmesi için dinsel yollar başvurularak halledilmesidir.

Manevi danışmanlık kişinin yaşamında hastalık, sakatlık, yaşlılık ya da doğal afetler nedeniyle ruhsal bunalımlar yaşayan bireylerin hayatına anlam kazandırırken kaybedilen kontrol duygusunun yeniden kazandırılması için gerekli desteğin dini ve manevi unsurları kullanarak gerçekleştirilmesidir

Bireyin hayatında kutsal/aşkın bir boyut olduğunu kabul eden uzmanların yürüttüğü, sözel ya da sözel olmayan, doğrudan veya dolaylı, literal ya da sembolik iletişim biçimlerini kullanarak danışanların temelde stres ve kaygıyla başa çıkmalarını sağlamaya yönelik tüm yardım etme aktivitelerini kapsayan özel bir danışmanlık türüdür (Lartey 1993'ten Akt. Koç, 2012: 203).

Manevi danışmanlık insanların manevî ve ruhsal sorunlarını çözmeyi hedefler. Modern toplumlar ilk insanlarla karşılaştırıldıklarında temel problemlerin bazılarının üstesinden gelmiş görünebilirler fakat yeni gerginlikler üretmişlerdir. Özellikle modern insanın daha önce karşılaşılmamış olaylara karşı dinin cevabını merak etmesi öte yandan her geçen gün daha da yalnızlaşan, önce kendine sonra çevresine yabancılaşan ve bütünlüğünü kaybeden insanın mutsuzluk, umutsuzluk durumlarında ve yaşamsal krizlerde psikolojik yardım ve manevi destek ihtiyaçları gündemini meşgul etmektedir ve bir diğer önemli faktör ise ruhsal sorunların çözümü için kullanılan psikodinamik tekniklerin dindar danışanların gereksinimlerini karşılamadığı gerçeğidir.

Maneviyat, Cicirelli (2011)'e göre ikiye ayrılır, dini ve din dışı maneviyat olmak üzere aşağıdaki gibidir;

“Dini Maneviyat: Dindarlığın üç temel gereği vardır: Tanrı'nın varlığına olan inanç, Tanrı'yla ahiretin muhtemel olduğuna dair inanç, Tanrı'yla ilişki kurma yolu olarak duanın gücüne olan inanç. Dinlerin diğer boyutları ve uygulamaları bu üç temel inanca göre ikincil sıradadır. Bu bağlamda maneviyat, en güçlü, en bilgili ve en şefkatli Tanrı'ya bağlanma anlamına gelmektedir. Dolayısıyla dini maneviyat, doğaüstü bir Tanrı'ya ve onunla yaşayacağı bir ahiret hayatına bağlandığında kişinin deneyimlediği olağan duygusal tecrübenin ötesine uzanan doruk duygusal tecrübedir. Sonuç olarak da dini maneviyat tecrübeleri, iman (inanç) kriterine dayanır.

“Dini Olmayan Maneviyat: Bu tür maneviyat ise kişinin, a. Kendinden daha güçlü gördüğü herhangi bir kişi ya da şeyle, b. Kendisinin ürettiği

herhangi bir nesneden daha güzel bir nesneyle, c. Kendinin ileri sürdüğü herhangi bir fikirden daha aydınlatıcı bir fikirle karşılaştığında ortaya çıkan ve ola.an tecrübenin ötesine uzanan doruk deneyimdir. Dini olmayan maneviyat, bilimsel inanca dayanır.

2.2.Psikolojik Danışman

Psikolojik danışma bireylerin ruhsal durumlarına yönelik olan bir yardım sürecini ifade eder. Hackney ve Cormier (2008)' psikolojik danışmanın, ruh sağlığı hizmetleri arasında yer alan temelde yardım sunmayı amaçlayan bir süreç olduğunu bireysel ya da grup bazında sunulabilecek olan bu hizmetin bireylerin iç dünyalarında yaşayabilecekleri problemlerden kişilerarası ilişkilerde karşılaşılabilecekleri zorluklara kadar uzanan yardım süreci olarak tanımlamıştır.

Psikolojik danışma mesleği Amerikan Psikoloji Derneği (APA) (1997) tarafından bireylerin kişisel, sosyal, eğitsel ve mesleki gelişimlerini amaçlayarak gelişim ve psikoterapi ilkelerine bağlı kalınan; bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve etkileşimsel izlenimlerini kullandığı profesyonel bir yardım olarak tanımlanmaktadır.” (aktaran Hackney ve Cormier, 2008). Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği (ACA) (2014) ise psikolojik danışmayı iyilik hali, ruh sağlığı, eğitim ve kariyer amaçları doğrultusunda bireyleri, aileleri ve grupları güçlendiren yardım ilişkisi olarak tanımlanmaktadır.

“Psikolojik danışma kuramsal temelleri bulunan; kişinin iyi olması, bireysel gelişimi, kariyeri ve psikopatolojiyle ilgilenen; gelişimsel özellikler ya da müdahaleler bulunan bir meslektir” (Akboy ve İkiz, 2007). Psikolojik danışma mesleği içeriğinde psikolojik danışma, psikolojik danışman ve danışan olmak üzere üç unsur bulunmaktadır. “Psikolojik danışma; bir amaç için özgür iradeleri doğrultusunda bir araya gelen psikolojik danışman ve danışanların somutluk, saydamlık, koşulsuz kabul, empatik anlayış gibi belirli kurallar, koşullar ve sınırlar dahilinde kurdukları iş birliğine ve ilişkiye dayalı olarak gelişen bir yardım verme-alma sürecidir” (Tan, 1992; Voltan Acar, 2015). “Bu ilişkide yer alan psikolojik danışmanlar, danışma uygulamaları

noktasında belirli bir mesleki eğitimden geçmiş; çeşitli beceri, teknikler ve gerekli teorik donanıma sahip profesyonel yardım sunuculardır” (Nelson Jones, 2013).

“Psikolojik danışmada temel amaç; danışmanın çeşitli teknik ve yöntemlerle, sözlü ve sözsüz beceriler vasıtasıyla danışanda duygu, düşünce ve davranışsal boyutta, istedik yönde değişim ve gelişimlerin sağlanmasına yardımcı olmasıdır” (Denizli, 2009). “Psikolojik danışma kişilerin fiziksel, duygusal ve ruhsal alanda iyilik hallerinin artırılması; sıkıntı duygularının hafifletilmesi, kriz durumlarının çözüme ulaştırılması; daha ciddi psikolojik semptomlarının teşhis ve tedavisi amacıyla sunulan bir hizmettir” (APA, 2019). Bunun yanı sıra bu hizmetler herhangi bir engeli olmayan, psikolojik sağlığı yerinde olan danışanlara da yardım sunar. Bu yardımlar normal bir bireyin kendini daha iyi tanımasına olanak tanıdığı gibi içinde bulunduğu şartları gerçeğe uygun olarak değerlendirmesine, kişisel yeteneklerini geliştirmesine, kendine uygun bir meslek seçmesine, gerçekçi planlar yapmasına yönelik olabilir

“Günümüzde danışmanlık eğitiminde, adaylar danışma kuramları ile henüz danışma süreciyle ilgili edinimleri elde etmekle karşılaşmakta ve kuramları ayrıntılı olarak öğrenmekten daha çok, kendi kişisel kuramını belirlemeye doğru yönlendirilmektedir. Bu anlamda yeryüzünde danışman sayısı kadar danışma kuramının olduğu düşünülmektedir. Çünkü danışman, belli bir danışma yaklaşımında uzmanlaşmış olsa bile her danışmanın kendi kişisel özellikleri nedeniyle, aynı yaklaşımın eğitimini alanlar arasında da kaçınılmaz olarak farklar bulunmaktadır” (Richard Nelson-Jones, akt; Akkoyun,1995)

“Psikolojik danışma, sorunları olan kişi (danışan) ile danışman arasında, problemin çözüme kavuşması için yüz yüze gerçekleşen bir yardım oluşumudur. Danışman ile danışan arasında ortaya çıkan yardım etkileşimi temelde görüşmeler yolu ile gerçekleşir. İki kişi arasında meydana gelen bir yardım ilişkisidir. Bu bakımdan psikolojik danışma, danışanın seçimler yapmasında, kararlar vermesinde, planlar yapmasında ve gerçekleştirmesinde kişiye yardımcı amaçlayan bütün diğer yardım çalışmalarından farklıdır” (Tan, 2000).

“Psikolojik danışma daha çok bireyin var olan sorunlarıyla başa çıkmasında var olan kaynakların kullanılmasıyla insanlara yardım etmeyi amaçlayan ve farklı bilgi ve yöntemlerin gerekli olduğu belirli uzmanlık alanlarında (okul, evlilik ve aile, ruh

sağlığı, kariyer ve rehabilitasyon) yürütülen psikolojik yardım şeklidir” (Nelson-Jones, 2013).

“Psikolojik danışmanın amaçlarını, çeşitli açılardan incelemek mümkündür. Bu doğrultuda, ruh sağlığı hizmetleri kapsamında yer almakta olan psikolojik danışma; kişilerin ruh sağlığını tehlikeye sokan durumların keşfedilmesi ve iyileştirilmesi ile ruhsal açıdan sağlıklı, iyilik hali içerisinde olma durumunun geliştirilmesi ile sürekliliğinin sağlanmasına ilişkin uygulamaları kapsamaktadır” (Eryılmaz ve Mutlu-Süral, 2014, s. 4-6). “Danışma sürecinin temel amaçlarına kuramsal bir bakış açısı ile yaklaşıldığında ise, çeşitli bakış açıları ile karşılaşmak mümkündür. Örneğin psikanalitik kuram dahilinde temel amaç, bilinçdışı malzemenin bilinç düzeyine çıkartılması olarak ele alınırken” (Murdock, 2014, s. 50); davranışçı yaklaşım işlevsel olmayan davranışların azaltılması ve uyumlu davranışların artırılması yolu ile kişilerin ruh sağlıklarını olumlu konuma getirmeyi amaçlamaktadır” (Eryılmaz ve Mutlu-Süral, 2014, s. 41; Murdock, 2014, s. 255). “Hümanist bakışa göre ise psikolojik danışmanın temel amacı, bireylerin kendilerini gerçekleştirmeleri doğrultusunda desteklenmeleri ve tam olarak fonksiyonda bulunan kişiler olmalarına yardımcı olunmasıdır”(Corey, 2008 n, s. 187).

“Psikolojik danışma süreci dahilindeki önemli unsurlardan bir diğeri ise, psikolojik danışmanın özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yardım süreci, kimi zaman beklenenin aksine yardım etmemekte ve danışanın daha da kötü hale gelmesine sebep olabilmektedir. Bu noktada danışma sürecinin başarısı üzerinde danışan özellikleri, uygun teknik seçimi gibi çeşitli unsurların etkilerinin olabileceği söylenebilmekle birlikte; bu unsurlardan biri de yardım sunan rolündeki psikolojik danışmanın belirli özellikleri olarak belirtilmektedir”(Lambert ve Vermeersch, 2002, s. 709-714). “Örneğin Mohr (1995, s. 14- 24 16), danışmanların; empati eksikliği, danışanın sorunlarının ciddiyetinin hafife alınması, negatif karşı-aktarım, zayıf teknik kullanımı veya bir tekniği aşırı kullanılması ve danışanlar ile terapi süreci konusundaki anlaşmazlıklar yaşanması gibi durumlar dahilinde, danışma sürecinin sonuçlarını negatif yönde etkileyebileceklerini belirtmektedir. Öte yandan psikolojik danışmanların çeşitli özellikleri, psikolojik danışmanın başarısı üzerinde pozitif etkilerde de bulunabilmektedir” (Hackney ve Cormier, 2008, s. 13).

2.3.İçsel Spiritüellik

Spiritüellik önceki yüzyıllarda din ile bütünleşik bir kavram olmasına karşın son yüzyılda bir ayrıma gidilerek maneviyat ile din olarak farkı kavramlar olarak ele alınmıştır. Helminiak (2001) spiritüelliği dinden bağımsız bir şekilde, bireyin kendisine rehberlik edecek kişinin yine kendi içinde olduğu kabulüyle, olabileceğinin en iyisi olmak peşinde olma durumu olarak tanımlamıştır. Partneade (2006) ise spiritüelliğin tanımını “anlam, amaç, değerler ve inançlardan oluşan, bireyin kendisinin, diğerlerinin ve aşkın bir oluşun dâhil olduğu ilişkisel bir tabiatın bulunduğu, evrensel bir deneyim olarak yapar” (Akt. Ekşi ve Kardaş, 2016). Spiritüellik özetle, “çok boyutlu bir yapı olarak manevi iyilik, ruhsal esenlik gibi türlü bağlamlarda kullanılan, bireysel alandaki deneyimleri ve hayata yönelik enerjiyi ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilir”(Ekşi vd., 2016).

Doğası gereği insan, yaşam olaylarını anlamlı kılmak, yaşadıklarına değer yüklemek ister. “Kişi stres yaratan, başa çıkmakta güçlük çektiği olaylar esnasında olayın olumsuz etkilerinden korunmak, kendinden büyük bir güce teslim olmak amacı ile manevi değerlerine sığınır. Bireyin psikososyal yapısının özünde bulunan manevi değerler, kızgınlık ve öfke de içeren, stres, anksiyete gibi duygular için bireye ruhsal yönden yardımcı olur. Yaşam olaylarına anlam verilmesi ve sorulara cevap alınması da manevi değerlerin önemli özelliklerindendir” (Daştan, Buzlu 2010).

Spiritualite denilince; akla dini inançlar gelmekle birlikte kavramı sadece bu tanımla sınırlamak doğru olmaz. Günümüz çalışmalarında, dini içine alan ancak sadece bununla sınırlı kalmayan bir kavram olarak çok boyutlu ve daha geniş bir kavram olarak değerlendirilmektedir. “Spiritualite, doğuştan var olan, çevrenin tüm sosyal ilişkilerinde bulunan, yaşamı anlamlandırmaya yarayan her türlü yeteneğin özü olarak tanımlanabilir. Ayrıca doğada, sosyal ilişkilerde, sanatta ve müzikte bulunabilecek yaşamı anlamlandırmayı sağlayan bireye esin veren her türlü yaşantı şeklinde tanımlamıştır”(Owen ve Korkut, 2012). “Sağlık, hastalık, ölüm, günah, ölüm sonrası yaşam gibi durumları da içine aldığı vurgulanmaktadır “(Dedeli ve ark., 2009).

Bash (2004) spiritüeliteye ilişkin bakış açılarını üç grupta kategorize ederek; “Tanrı inancı ile ilgili olmayan, tanrı inancıyla ilgili olan ve bu ikisi arasında aracı bir yol” şeklinde tanımlamıştır. Tanrı inancı ile ilgili olmayan anlayışta spiritüelite laiktir; insani gelişme, çaba ile ilgili değerler ve anlamla ilgilidir. İnsanın kendisinden üstün bir güce teslim olmasından ziyade topluma aidiyeti söz konusudur. İnsan varlığının özünde,

bizim için doğal ve gelişiminin temelini oluşturan, insanların birbirlerine ve ortak iyiliğe hizmet etmesine yönelik içgüdüsel bir farkındalık vardır. İnsanın kendi spiritüelliğine dahil olmasının bir sonucu olarak, 'iç huzur ve kişisel memnuniyet' duygusu gelişmektedir. Tanrı inancı ile ilgili olan yaklaşıma göre ise spiritüallite , bireyin kendi varoluşunun dışında ve ondan daha üst bir güçle kurduğu ilişki ya da bağlantı duygusudur. Bu, başkalarıyla olan mana veya birlik duygusu arayışından daha fazlasıdır. Öğrenme ve değişim süreciyle sonuçlanan, aşkın bir 'Varlık' ile kişisel bir ilişki şeklinde ifade edilmektedir. Bu iki yaklaşım arasındaki 'aracı yol' anlayışında ise spiritüallite bir tür "dinsiz dini" ifade eder. Dinle ilgili olmayan terimlerle tanımlanır ancak dil ve düşünce kalıplarını üstün bir güce ulaşmak için kullanır. Üstün güçle meşgul olurken soru veya yanıtların onunla bir ilgisi olması gerektiğini reddetmesi bakımından anlaşılması zor bir anlayıştır.

Ingersoll (1994) "spiritüalliteyi 7 boyutta tanımlamış ve bu boyutların hepsinin birbiriyle entegre ve uyum içinde işlev gördüğüne dikkat çekmiştir:

1. İnsanın kendisinden daha büyük ilahi, mutlak ya da güç anlayışı.
2. İnsanın anlam duygusu.
3. İnsanın Tanrı veya diğer varlıklarla ilişkisi.
4. İnsanın gizemli olana karşı hoşgörüsü.
5. Spiritüalliteyi artırmak için sıradan veya yoğun (zirve) deneyimler (ritüelleri veya spiritüel disiplinleri) içerebilir.
6. Oyun olarak spiritüallite.
7. Yaşamın tüm boyutlarını bütünleştiren bir sistemik güç olarak spiritüallite".

Hill ve Pargament (2008), "spiritüelliğin kişisel, dinselğin ise kurumsal olarak farklı alanlara ayrılmasının kurumsallaşmış dini inanç uygulamalarının kişilerin spiritüel girişimlerini düzenlemeyi hedeflediğini göz ardı etmek olacağını belirtmişlerdir." Çünkü birçok insan ilk spiritüel deneyimi, dini bir örgütlenme içerisinde yaşamaktadır. "Ülkemizde ise spiritüellik ile din kavramları arasındaki ilişkiye bakış batıda olduğu kadar farklılaşmamıştır" (Kılınçer, 2017).

Spiritüallite ve dindarlık genellikle birbirinin yerine kullanılsa da, örtüşen ancak birçok açıdan farklı yanları olan yapılardır. "Spiritüallite ve dini birbirinden

farklılaştıran üç kutuplaştırıcı görüş mevcuttur. Bazı sosyal bilimciler, spiritüalitenin dine bağlı olduğunu iddia etmekte, bazıları ise dini, spiritüalitenin bir boyutu olarak görmektedir. Bu ayrışma görüşünün aksine bazı bilim adamları da din ve spiritüaliteyi tek bir girişimin iki boyutu olarak görmektedir. Bu iki kavram arasındaki ilişkiler genellikle gergin olmakla birlikte, birbirleri için vazgeçilmezdir ve birlikte tek bir gerçeklik oluştururlar” (Fisher, 2014).

2.4. Kişilik

Kişilik insanın yaşamına ve yaşama biçimine etki eden bilişsel, duyuşsal ve davranışsal sürecin bir bütünüdür. “Kişiliğimiz hayatımızdaki seçenek ve tercihlerimizi genişletip sınırlayabilmektedir. Bazı kişiler kısıtlanıp engellenirken, bazıları yeni deneyimlere tamamiyle açık olabilmektedir” (Schultz ve Schultz 2017, s. 2). Kişilik her bireyde farklı olduğu için davranışlar ve sonuçları da kişiden kişiye farklılık gösterir. Kişilik özellikleri dolayısıyla her birey farklı bir kişiliğe sahip olduğu için aynı davranış ya da olay karşısında birbirinden farklı tepkiler gösterilmesi olasıdır. Kişilik “toplumsal hayatın bir ögesi olarak asırlardır insanların ilgisini görmesine rağmen, 1930’lu yıllarda kişilik psikolojisinin diğer sosyal bilim disiplinlerinden ayrı olarak ele alınmasıyla beraber kişilik kavramı bilimsel olarak incelenmeye başlamıştır” (Erdoğan, 1994, s.244).

Günümüzde de halen ‘kişilik’ yerine mizaç, huy, yetenek ve karakter kavramları sıklıkla kullanılmakta ve kişilik kavramı daha basit bir biçimde indirgenmektedir veya kişiliği oluşturan temel unsurların tamamen bunlar tarafından oluştuğu zannedilmektedir. “Allport, kişilik tanımlarını incelerken literatürde sıklıkla karakter ve mizaç (character and temperament) kelimelerinin birbirlerinin yerine kullanıldığını belirlemiş ve bu iki kavramın farklı şeyler olduğunu ifade etmiştir. “(Hall, Lindzey ve Campell, 1997). Bu kavramlar kişiliği tanımlarken elbette kullanılabilir ancak kişilik içinde bu kavramları barındırdığı gibi bunların dışında birçok bileşenden oluştuğu da bir gerçektir. Kişiliğin temelini oluşturan bileşenlerden biri olan karakteri kişilikten ayıran temel öge ahlak kurallarından oluşması ve karakterin sonradan edinilmesidir. Karakter, genetik olmayan özelliklerin kişi tarafından hayatının erken dönemlerinden itibaren kazanmaya başladığı, sonradan edinilen özellikler olarak tanımlanır (Adler 2008: 191-192). Karakter herhangi birinin doğruluk, dürüstlük, ahlak ve istikrar gibi temel kalıcı yönlerini ifade eden ve yaygın kullanılan bir terimdir (Magnavita 2016: 16). Mizaç ise kalıtım yoluyla gelen ve insanın duygusal yönünü ifade eden tarafı

olarak bilinmektedir. Kişilik hem kalıtım yoluyla gelen özelliklerin hem de hayatın seyri içinde doğumda sonraki edimlerin bir bütünüdür. Bu nedenle kişiliği yakın anlamlı kavramlardan herhangi biriyle tanımlayıp kavramı sınırlandırmak kişiliğin asıl tanımının basitleştirilmesine neden olur.

Kişiliğin ortaya çıkmasında etkisi olan etkenler çok kapsamlı ve çok yönlü olduğundan araştırmacılar tarafından yalnızca belli açılardan ele alınmıştır. Grotevant (1995, ss. 154)'a göre birçok kişilik tanımında; bilişsel yetenek, genetik miras, fiziksel gelişim ya da kültürel etki gibi kişiliğin oluşumunda etkili olabilecek olan tüm faktörleri göz önüne almada istenilen seviyede bir başarılı elde edilememiştir. Bu nedenle kişilik bilimciler, kişiliğin oluşumundaki faktörlerin etki düzeylerini birbirlerinden farklı olarak ifade etmişlerdir. Morgan (1980, ss. 324) kişiliğin oluşumunda yeteneklerin, sosyal öğrenmelerin, aile ve toplumsal etmenlerin önemli derecede etkili olduğunu belirtmektedir. Coleman (1964, ss.61) ise kişiliğin oluşumunda çevre ve kalıtım birlikteliğinin son derece etkili olduğu söylemektedir. Köknel (1983: 81) kalıtımın, iç salgıların, zekâ ve içgüdü gibi biyolojik ve fizyolojik etkenlerin kişiliğin maddi temelini bir başka bir ifadeyle alt yapısını oluşturduklarını bunun yanında ailesi, ait olduğu toplum, millet ve uygarlık gibi kavramların da bireyin manevi yapısını yani üst benini oluşturduklarını vurgulamaktadır. Öztürk (1994, ss.70) kişilik oluşumunu değerlendirirken nöro-biyolojik, bilişsel, duyuşsal, nesne ilişkileri, hayat sorunları, engellemeler, savunma düzenekleri gibi boyutların biyo-psikososyal bir bütün olarak dikkate alınması gerektiğini ifade eder.

Literatürde kişiliğin tanımı yapılırken net bir karara varılamamış olsa da kişilik: bireyi diğerlerinden ayıran ayırt edici özelliklerin tutarlı bilişsel ve davranışsal olarak birbirini tamamlayan bir sürece dönüşerek, bireyin çevresine ve kendisine karşı uyum sağlayıcı, işlevsel bir bütünü içinde, biricikliğini temsil eden bir oluşum olarak ifade edilebilir.

2.4.1. Kişilik Kuramları

Birey beden, düşünce, duygu ve inanç açısından farklı özelliklere sahip çok karmaşık bir varlıktır. Bu amaçla psikologlar ve davranış bilimciler insanı incelemek için birçok kişilik kuramı geliştirmiştir. Kişiliğin ne olduğunu açıklamaya çalışan pek çok fikir ve kuram olmasına rağmen bunlardan bazıları ön plana çıkmış ve geniş çaplı araştırmaların kökenini oluşturmuştur. Kuramların, kişiliği anlamamıza dair katkıları oldukça fazladır (Işıklı ve Gülüm, 2012, s. 46). Kuramlar insan kişiliği altında yatan

mekanizmaları ve bunların bireye özgü davranışların ortaya çıkmasından nasıl sorumlu olduğunu açıklamaya çalışır (Burger, 2006, s.35)

A. Psikoanalitik Yaklaşım

Psikoanalitik kuram, psikoloji biliminin bilince olan yaklaşımını bilinçdışı süreçlerle açıklamaya çalışır. “Psikoanalitik teorinin kurucusu Sigmund Freud”tur. Freud kişiliği, "id", "ego" ve "süperego" dan oluşan bir yapı içinde incelemiştir” (Tuzcuoğlu, 1995). “İd: iç güdüler, iç tepkiler, istek ve istikalar halinde kendini ifade eden psişik enerji deposu, asıl psişik gerçektir. İd, bir dış uyarım sonucu ya da iç tepki sonucu organizmada gerilim yükseldiğinde gerilimin boşaltılması için organizmayı harekete geçirir” (Kuzgun, 1991). “Ego, organizmanın gerçek dünya ile iletişime geçme durumunda varlık bulur. Gerçeklik ilkesine göre hareket eder. Egonun amacı gereksinimlerin giderilmesi için uygun ortamı buluncaya kadar haz ilkesini belli bir süre engellemektir. Süperego ise, dıştan gelen kontrolün içselleştirilmesidir. Kişiliğin ahlaki yönüdür. Süperego”nun amacı bireyin toplumun temsilcileri tarafından belirlenen ahlakilik ölçütlerine uymasıyla ilgilenmektir” (Özoğlu, 1982). Psikanalitik yaklaşımcılara göre, bu üç ögenin dengesini kurabilen ve uyumunu sürdürebilen kişiler sağlıklı bir kişilik özelliğine sahip denilebilir.

Freud’tan farklı olarak Adler, kişiliği insanın yaratıcı yönüyle kendi geliştirdiği bireyin kendisine ve topluma yönelik tutumların bir ürünü olarak görür. Adlerin Freud”tan ayıran en önemli yanı üstünlük çabası ile ilgili öne sürdüğü açıklamadır. Adler, üstünlük duygusunu insanların doğruyu elde etmek istediği güç olarak görür ve bu gücün cinsel dürtülerden daha kuvvetli olduğuna inanır. Bu duygu kişide diğerlerinin yanında kendini üstün ve aşağı olarak görmesine neden olur. Temel aşağılık duygusu bireyin bebeklik döneminde, gerçekten aciz ve yardıma muhtaç olduğu dönemde oluşur ve hayatına yerleşir. Bireyin bütün hayat mücadelesi bu duygudan sıyrılma çabası ile geçer. Birey diğerlerinden baskın olmak için üstünlük geliştirmeye çabalar. Aşağılık duygusu Adler”in oluşturduğu bir kavramdır.

B. İnsancıl Yaklaşım

İnsancıl yaklaşım, 1960 ve 1970”lerde başlayan ve etkisi günümüze kadar devam eden önemli bir kişilik yaklaşımıdır. İnsancıl kelimesini ilk kullanan kuramcı Goldan Allport”tur, bu kurama önemli katkıları olan ve bu bölümde sıklıkla söz edeceğimiz önemli isimler de Abraham Maslow ve Carl Rogers”dır. Bu yaklaşımın temelinde

“insan” vardır. İnsanın ilgileri, değerleri, istekleri, beklentileri, tutumları gibi pek çok alan, yaklaşımın odak noktasıdır. İnsancıl yaklaşımı diğer yaklaşımlardan ayıran en önemli etkenler, insanın olumlu yönüne odaklanması ve insanların kendi davranışlarından kendilerinin sorumlu olduklarını vurgulamasıdır. Bu yaklaşımı savunanlar, insanların sorunlu taraflarından yola çıkarak kişiliğe yönelik açıklamalar yapmaktansa insanın olumlu, güçlü ve erdemli yönlerinin açıklanmasının daha önemli olduğunu ifade ederler.

Carl Rogers, insan doğasına iyimser bakan psikologların en önemlilerindendir. “Ona göre insanın en büyük hedefi mutluluğu aramak ve mutluluğa ulaşmaktır. İnsanın doğasında gelişme ve daima iyiye doğru yönelme vardır, bu yüzden insan potansiyelini gerçekleştirmek için çabalar” (Cüceloğlu, 2013, s. 428). Bu süreç kişinin hem biyolojik hem de psikolojik gelişimini içermektedir. “Gelişim her zaman bir otonomi kazanmaya yöneliktir ve daha üst düzeydeki karmaşıklığa doğru ilerleyen bir durumdur” (Rogers, 1980). Rogers, bir kimse için gerçek olan şey aslında onun algıladığı şey olduğundan, bir kimseyi anlamak için en önemli faktörün o kişinin algıladığı gerçeğin ne olduğuna bakmak olduğuna inandığı için yaklaşımı da fenomenolojiktir.

C. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Literatürde ayırıcı özellik kuramı, özellik kuramı veya treyt kuramı olarak da belirtilir. Bu yaklaşım kişinin belirli özellik gösterme durumuna göre özellikleri kategori haline getirilen bir yaklaşımdır. Yaklaşımın üzerinde durduğu ana nokta, kişinin yapısındaki temel özellikler ve süregelen birtakım özelliklerdir. Bunlar; utangaçlık, saldırganlık, uysallık, tembellik, güvenilirlik ve sakinlik gibi özellikler örnek verilebilir. Bu söz konusu özellikler bireyde farklı durumlarda aynı şekilde kendini gösteriyorsa bunlar ayırıcı özellik olarak adlandırılır ve bu özellikler bireyin davranışlarını açıklamada kullanılan tutarlılık gösteren önemli özelliklerdir. “Bu yaklaşımı izleyen psikologlar göre, bireyin kişiliği temel özelliklerinin bir sentezidir; bu özellikler bilinirse, bireyin kişiliği de öğrenilmiş olur” (Cüceloğlu, 2013, s. 416).

D. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Özellikler yaklaşımını benimseyen kuramcılardan Costa ve McCrae tarafından, “faktör” olarak kullandıkları davranış değişkenlerinin kişilerin özelliklerinin ölçülmesi ve puanlamasının sonucu kişiliğin beş faktörden oluştuğu sonucuna varmışlardır. “Beş Faktör Kişilik Kuramı, insanların gösterdikleri bireysel farklılıkların dünyadaki bütün

dillerde kodlanacağı, konuşma diline sözcükler halinde yansıtacağı ve bu sözcüklerden yola çıkarak insanın kişilik yapısını kapsayacak bir sınıflamanın olabileceği temel varsayımına dayanmaktadır” (Tatlılıoğlu, 2014). Kişiliğin beş boyutlu olarak açıklanması için yapılan araştırmalar 1960’lı yıllarda başlayıp, 1980 ve 1990’larda bu çalışmalar hız kazanmıştır. “Beş faktör kişilik modelinin, araştırmacılar tarafından benimsenmesinin ve kişilikle ilgili araştırmalarda yaygın bir şekilde kullanılmasının başlıca nedenleri olarak; modelin boylamsal ve ampirik çalışmalara dayalı olması, ölçülen özelliklerin zamana karşı sürekliliğini koruması, bazı biyolojik temellerinin olması, farklı kültür ve gruplarda geçerliliğinin ortaya konması ve psikometrik açıdan kullanımının ve değerlendirilmesinin kolay olması görülebilir” (McCrae ve Costa, 1992). Beş faktör kuramı, deneyime açıklık, sorumluluk, dışa dönüklük, uyumluluk ve duygusal dengesizlik faktörlerinden oluşmaktadır

Beş Faktör Kişilik Kuramının Boyutları

Duygusal Dengesizlik (neuroticism): Duygusallık ve nevroitiklik olarak da tanımlanan bu boyutta yüksek puan alan kişiler; kızgınlık, kaygı, depresyon gibi olumsuz duyguları yaşamaya müsaittir. Böyle kişiler, geleneksel durumları tehdit edici ve önemsiz hayal kırıklıkları olarak ifade ederler. Bu eğilimde olanlarda, benliğini olduğu gibi kabul edememe, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışlar da gözlemlenebilir. “Bu kişiler, duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollarla ifade etmektedirler. Bu tür karakter özellikleri bireylerin iş ve aile yaşamında daha fazla çatışma yaşamalarına ve dolayısıyla daha fazla stres yaşamalarına neden olabilir” (Mete, 2006). “Bu boyutta yüksek puan alan bireyler, kendilerine ulaşılması zor hedefler oluşturup kendi başarımlarını küçümseyip değersiz gören bireylerdir. Düşük puan alanlar ise sakin, rahat, dengeli veya soğukkanlı olarak görülür. Ayrıca bu faktörde alınan yüksek puan, olumsuz psikolojik uyum ve duygusal dengenin noksanlığını ifade etmektedir” (McCrae ve Costa, 1992).

Geçimlilik (agreeableness): Veya uyumluluk gibi Türkçeye çevrilen bu boyuttaki özellikleri baskın olan kişiler diğer kişilerle kıyaslandığında; yapılan işlerde iş birliğine daha yatkın, sosyal ilişkilerde kibar, sevecen, esnek, dostane, rekabet ve mücadele etmektense birlikte hareket etmeyi amaçlarlar. Düşük puan alan kişiler ise tartışmacı/kavgacı doğaya sahip olarak diğer kişilere karşı ilgisiz, benmerkezci ve

kıskanç olma gibi davranış sergilemeye daha çok eğilimlidir. “Uyumluluk özelliklere sahip bireyler kişiler arası ilişkilerde dışadönüklük özelliklerine benzer bir şekilde bazı fırsatları vardır. Uyumluluk kişilik özellikleri arasında yer alan; iş birliğine, hem fikir olmaya, kişilere yardımcı olmaya eğilimli olmak gibi özellikler, bireyleri kişiler arası ilişkilerde başarılı hale getirebilmektedir” (McCrae ve Costa, 1992). **Deneyime açıklık:** Bu boyutta yüksek puan alan bireylerin; analitiklik, karmaşıklık, meraklılık, bağımsızlık, yaratıcılık, liberallik, geleneksel olmayan, orijinallik, güçlü hayal gücü kuvvetlilik, geniş ilgi alanlarına sahip olma, cesur olma, değişiklikleri sevmeye, sanata ilgi duyma ve açık fikirlilik gibi sıfatları taşıdıkları görülür” (Zel, 1999, s.16).

Sorumluluk: “Sorumluluk kişilik boyutu bir insanın başarı yönelimli, güvenilir, organize olmuş ve sorumlu olma derecesini ifade eder” (McCrae ve John, 1992). B”u boyutta yüksek puan alan bireyler; öz disiplinli, görev bilincine sahip, kabiliyetli, düzenli, ihtiyatlı ve başarı için mücadele arzusuna sahiptir” (Shaye, 2009, s. 9). Bu özelliğe sahip olan bireyler öz disiplini sağlamakta ve işi yapabilecek potansiyele sahip bulunmaktadır. Sorumluluk düzeyi düşük olan bireyler ise işlerini rastgele bir şekilde yerine getirmekte, işleri herhangi bir düzene koymakta ve işleri planlamada sorun yaşamaktadır. “Bu boyutu baskın olanlar aynı zamanda içten denetimlidirler ve dış çevreye mümkün olduğu kadar az bağımlı, kendine yetebilen, benliğine saygı duyan, kendini gerçekleştirmeye yönelik duygulardan haberi olan, uzlaştırmacı bir görüşe sahip kimselerdir” (Kuzgun, 1972).

3. YÖNTEM

3.1.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Akdeniz ve Ege bölgesinde bulunan tüm Psikolojik ve Manevi danışmanlardan 118 kişi oluşturmuştur. Çalışmaya erişkin 22-70 yaş arası, en az 6 ay aktif olarak özel sektör ya da devlet kurumunda çalışmış manevi ve psikolojik danışmanlar dahil edilmiştir. Yapılan Türkçe araştırmalarda bu çalışmanın bir benzeri bulunmadığından Cohen'in Kappa Katsayısına başvurulmuş, gerekli minimum örneklem büyüklüğünün bir tahminini elde etmek için G-Power 3.1.9.7 programı kullanılarak, etki büyüklüğü 0.5; Tip I hata olasılığı %5; Power %80 ile her bir grup için minimum yeter sayı 51 hesaplanarak toplam 102 kişi belirlenmiştir. Ölçekler Google Forms'dan hazırlanıp online uygulanmıştır. Araştırmaya Bilgilendirilmiş Onam Formunu kabul edenler dahil edilmiştir.

3.2.Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu, Akdeniz ve Ege bölgesinde bulunan tüm Psikolojik Danışmanlar ve Manevi Danışmanlar oluşturmuştur. Çalışmaya erişkin 22-70 yaş arası, en az 6 ay aktif olarak, özel sektör ya da devlet kurumunda çalışmış manevi ve psikolojik danışmanlar dahil edilmiştir. Manevi danışmanların çalışma gurubunu oluşturmak için Kredi ve Yurtlarda Manevi Danışmanlardan Sorumlu Şube Müdür Murat Paydar'a ulaşılmış onun aracılığıyla Akdeniz ve Ege bölgesinde görev yapan 59 manevi danışmana ulaşılmıştır. Psikolojik danışmanların grubunu oluşturmak için sosyal medya üzerinden, Google Forms linkiyle 59 adet psikolojik danışmana ulaşılmıştır.

3.3.Prosedür

Araştırma için öncelikle Çağ Üniversitesi Etik Kuruldan onay alındı. Ölçeklerden önce bilgilendirilmiş onam formu paylaşıldı ve sadece onam formunu kabul edenlerin ölçekleri doldurmasına izin verildi. Daha sonra Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde bulunan manevi ve psikolojik danışmanlara 3 bölümden oluşan ölçek uygulandı. Ölçeğin ilk bölümünde 10 maddeden oluşan kişisel bilgi formu, ikinci bölümünde 10 maddeden oluşan On Maddelik Kişilik Ölçeği, üçüncü bölümünde de 6 maddeden oluşan İçsel Spiritüellik ölçeği bulunmaktadır.

Manevi danışmanlara ölçeğin uygulanması için Kredi ve Yurtlarda Manevi Danışmanlardan Sorumlu Şube Müdürü Murat Paydar'a ulaşılmış onun aracılığıyla Google Formlar linki 102 manevi danışmanın bulunduğu whatsapp grubuna gönderildi. Bu gruba gönderilen mesajda ankete katılımın zorunlu olmadığı sadece gönüllülerin katılacağı söylendi ve gruptan 59 kişi katılım sağladı.

Çalıştığım kurumda aktif olarak çalışan psikolojik danışmanlardan gönüllü olanlara ve Prof. Dr. Şükrü Uğuz tarafından 29.12.2020 tarihinde oluşturulan "Psikoloji Gündemi" adlı Whatsapp grubundan Google Formlar linki gönderildi bu kişilerde tanıdığı diğer psikolojik danışmanlara linki gönderi ve 59 Psikolojik danışmana ölçekler uygulandı. Toplam 118 bireyin anket verileri Google Formlar'dan Excel'e aktarıldıktan sonra analiz edildi.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Psikolojik Danışmanları ve Manevi danışmanların içsel spiritüellik düzeyleri arasındaki farklılıkları ölçmek amacıyla İçsel Spiritüellik Ölçeği (Ekşi, Kardaş, & Akyol Koçoğlu, 2018), Manevi ve Psikolojik Danışmanlık kişilik düzeyleri arasındaki farklılıkları ölçmek amacıyla On-Maddelik Kişilik Ölçeği (Atak, 2012) kullanılmıştır. Bu ölçme araçları dışında, psikolojik danışmanların ve manevi danışmanların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile elde edilmiştir. Ölçekler Google Forms'dan hazırlanıp online uygulanmıştır. Ölçekler toplam 4 sayfadan oluşmaktadır. Soruların boş bırakılmasına izin verilmemiştir. Dolduran bir sayfaya tekrar geri dönülmesine izin verilmemiştir. Katılımcılara ölçekleri doldurmasında herhangi bir süre sınırlaması konulmamıştır. Elektronik anketin kullanılabilirliği ve teknik işlevselliği anketi doldurmadan önce araştırmacı tarafından test edildi. Anket her ziyaretçinin görebileceği şekilde açık ankettir. Anketin doldurulması için herhangi bir teşvik sunulmadı. Sayfa başına 6 anket madde sayısı vardı. Anket gönderilmeden önce tutarlılık veya eksiksizlik kontrolleri JAVAScript ile yapıldı. Yanıtlayanların yanıtlarını gözden geçirip değiştiremeyeceğini yanıtların bir özetini görüntüleyen gözden geçirme düğmesi eklendi. Toplanan veriler Google Drive'da saklandı.

3.5. ÖLÇEKLER

3.5.1. İçsel Spiritüellik Ölçeği

“Geçerliği test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve ölçeğin Manevi Yönelim Ölçeği'nin Aşkınlık alt boyutu ile arasındaki korelasyonlar ölçeği geliştiren kişiler tarafından hesaplanmış ve aralarında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu analizler sonucunda İçsel Spiritüellik Ölçeği'nin orijinal faktör yapısını Türk yetişkinlerde oluşan örnekleme tekrar ettiği ve yeterli düzeyde geçerliliğe sahip olduğu anlaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizleri, uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğunu ortaya koymuştur ($\chi^2/sd = 2.285$, CFI = .994, NFI = .989, NNFI = .977, GFI = .979, IFI = .994, SRMR = .061, RMSEA = .075). Güvenirliği test etmek üzere

Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan güvenirlik analizleri sonucunda, bütün ölçek için Cronbach Alfa katsayısı .956 olarak hesaplanmıştır. neticede, yapılan analizler neticesinde bu araştırma ile İçsel Spiritüellik Ölçeği'nin Türkiye'deki yetişkin kişilerin içsel spiritüelliklerine ilişkin inançlarını ölçebilecek geçerlik ve güvenirliğe ehil olduğu kanıtlanmıştır" (Ekşi, Kardaş, & Akyol Koçoğlu, 2018).

3.5.2. On-Maddeli Kişilik Ölçeği

Ölçüt Geçerliği

Ölçeğin geçerliliği ölçeği geliştiren Atak tarafından yapılmıştır. "OMKÖ'nin ölçüt geçerliğini sınamak için Beş-Faktörlü Kişilik Envanteri (B-FKE) ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT) kullanılmıştır. Genel olarak, OMKÖ'nün alt ölçeklerinin ölçüt geçerliği için kullanılan ölçeklerle orta düzeyde anlamlı ilişkili olduğu ve bu sonuçların ölçüt geçerliği açısından yeterli olduğu ifade edilebilir. Yapı geçerliğini belirlemek için yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, 10 madde ve 5 alt ölçekten oluşan OMKÖ'nün kişiliği ölçmek için geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir" (Atak, 2012).

Güvenirlik

Ölçeğin güvenirliliği ölçeği geliştiren Atak tarafından yapılmıştır "Ölçeğin güvenirliğini incelemek için Cronbach alfa ile değerlendirilen iç tutarlılık ve test tekrar test kararlılığına ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerin iç tutarlılığı kabul edilebilir sınırlar içindedir. Test tekrar test güvenirliği için ölçek 60 katılımcıya 3 hafta ara ile uygulanmış; en az bir maddeyi boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı tutulmuştur. Ölçeğin 54 katılımcının uygulamasından hesaplanan test tekrar test güvenirlik katsayısı Deneyime Açıklık alt ölçeği için ,89, Yumuşak başlılık alt ölçeği için ,87, Duygusal Dengelilik alt ölçeği için ,89, Sorumluluk alt ölçeği için ,87 ve son olarak Dışa Dönüklük alt ölçeği için ,88 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, OMKÖ'nün iç tutarlılığa sahip ve kararlı ölçüm yapan bir araç olduğu görülmüştür" (Atak, 2012).

3.5.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, araştırmaya katılan psikolojik danışmanların ve manevi danışmanların cinsiyeti, yaşı, mesleği, eğitim durumu, meslekteki yılı, güncel çalışma durumu, çalıştığı kurum, iş yoğunluğuyla ilgili kişisel düşüncesi gibi betimleyici sorulara sahiptir.

3.6. VERİLERİN TOPLANMASI

Uygulama için ölçme araçları, Google Formlar aracılığı ile elektronik ortamda doldurulabilecek şekilde bir link haline getirilmiştir. Akdeniz ve Ege bölgesinde çalışan/çalışmış psikolojik ve manevi danışmanlara sosyal ağlar ve sosyal medya üzerinden ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan manevi ve psikolojik danışmanlara ölçekler gönderilmiştir. Elde edilen veriler araştırmacıya ait güvenilir bir yerde toplanmıştır. Bu linkin ilk sayfasına Bilgilendirilmiş Onay Formu eklenmiştir. Araştırmacı, kimlik bilgilerine ihtiyaç duyulmadığına, verilerin yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacağına ve verilerin gizli tutulacağına, araştırmaya katılmama haklarının olduğuna, çalışmaya katıldıktan sonra çıkabileceklerine vurgu yapmıştır ve gönüllü katılımcılara Bilgilendirilmiş Onay Formu onaylatılmıştır. Manevi ve psikolojik danışmanlar hakkında demografik bilgi toplamak amacıyla on sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.6.1. Araştırma Modeli ve Deseni

Araştırmada yöntem bakımından nicel araştırma, süre bakımından kesitsel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir.

Nicel araştırma, temelde pozitivist bir araştırmadır. İhtimai ve fiziki dünyanın beraber incelenebileceğini, doğa bilimlerinde kullanılan yöntemlerin ihtimai olgularda da kullanılabileceğini savunur.” Nicelik, bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen veya azalıp çoğalabilen durumu, çokluk, miktar anlamına; nicel ise nicelikle ilgili olan anlamına gelir.” Nicel veriler şu yöntemlerle elde edilebilir: laboratuvar ortamında yapılan deney ve gözlemlerden, alan araştırmaları gözlemlerinden, anket ve yapılandırılmış gözlemler (Doruk)

Nicel araştırmalar, nesnel bir şekilde gözlemlenebilen, ölçülebilen, analiz edilebilen, araştırmacıdan ayrı bir gerçekliğe sahiptir. Araştırmacının 3 çabası olduğundan bahsedebiliriz; nicel verileri toplamak, bu verilerin analizini yapmak ve değişkenler

arasındaki ilişkiyi kanıtlamaktır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2018).

Karşılaştırmalı-İlişkisel tarama modeli; Manevi ve Psikolojik Danışmanların Kişilik ve İçsel Spiritüellik düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Karşılaştırma Gruplu Araştırma Deseni		
		Ölçüm
Grub1(Manevi Danışman)	-	-Kişilik puanı -İçsel Spiritüellik puanı
Grub2(Psikolojik Danışman)	-	-Kişilik puanı -İçsel Spiritüellik puanı

3.7.VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin analizinde IBM SPSS 25 programı kullanılmıştır.

Normallik varsayımı: Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 aralığında olduğu durumlarda, çalışma örnekleminin 50 ile 300 değerleri arasında olması sebebiyle z skorun -3.29 ve 3.29 aralığında olduğu durumlarda ve son olarak histogramlara bakılarak değişken dağılımlarının normal dağıldığı kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Ölçek ortalamalarına göre gruplar arası karşılaştırma normallik varsayımı sağlandığı için, ANOVA (yaş, iş yoğunluğu) ve bağımsız gruplar t testi (meslek grupları, medeni durum, cinsiyet, çalışılan kurum) ile araştırılmıştır. Bu durumlarda gruplara göre nümerik değişkenlerin ortalama ve standart sapmaları (ort $\pm$ ss) verilmiştir (Field,2013).

Ölçekler arası korelasyonun incelenmesi için normal dağılım göstermeleri sebebiyle Pearson Korelasyon (içsel spiritüellik ve on-maddelik kişilik ölçeği) Analizi kullanılmıştır.

ISO bağımlı değişken seçilmiş ve çok değişkenli lineer regresyon analizi uygulanmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde ölçeklerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgulara ve bulgulara yönelik açıklamalara yer verilmiştir

4.1.Demografik Değişkenlerin Gruplarla Karşılaştırılması

Gruplar ile tüm demografik ve sosyo-demografik kategorik değişkenler arasındaki ilişki ki-kare,Yate's ve Exact test ile incelenmiştir.

Bu analizde değişkenlerin frekansları (yüzdeleri) gruplara göre belirtilmiş n(%) gösterimi kullanılmıştır.

Tablo 2 Demografik Değişkenlerle Grupların Karşılaştırılması

Değişkenler	Meslek Grupları		İstatistik
	Manevi Danışman n(%)	Psikolojik Danışman n(%)	
Cinsiyet			$\chi^2=7.77$ p=0.01a
Erkek	41(69.5)	26(44.1)	
Kadın	18(30.5)	33(55.9)	
Yaş			$\chi^2=6.45$ p=0.1b
22-30	11(18.6)	21(35.6)	
31-40	32(54.2)	20(33.9)	
41-50	12(20.3)	15(25.4)	
51-60	4(6.8)	3(5.1)	
Medeni Hal			$\chi^2=8.99$ P=0.003a
Bekar	16(27.1)	32(54.2)	
Evli	43(72.9)	27(45.8)	
Eğitim Durumu			$\chi^2=6.56$ P=0.01b
Lisans	47(79.7)	33(55.9)	
Lisansüstü	12(20.3)	26(44.1)	
Meslekte Geçen Süre			P=0.65c
6-11 ay	8(13.6)	8(13.6)	
1-4 yıl	32(54.2)	26(44.1)	
5-9 yıl	11(18.6)	16(27.1)	
10 yıl ve üzeri	8(13.6)	9(15.3)	
Çalışma Durumu			p=0.6c
Çalışıyor	56(94.9)	54(91.5)	
Çalışmıyor	3(5.1)	3(5.1)	
Emekli	0	2(3.4)	
Çalıştığı Kurum			p<0.001c
Çalışmıyor	3(5.1)	5(8.5)	
Kamu	55(93.2)	29(49.2)	
Özel Sektör	1(1.7)	25(42.4)	
İş Yoğunluğu Düzeyi			0.33c
Çalışmıyor	3(5.2)	5(8.5)	
Orta Düzeyde Yoğun	12(20.7)	18(30.5)	
Çok Yoğun	43(74.1)	36(61)	

a. Ki-kare analizi

b. Yate's İstatistiği

c.Exact test

Cinsiyet ile gruplar arasında ki-kare analizine göre anlamlı ilişki bulunmuştur(p=0.01). Buna göre erkeklerde manevi danışmanlık yapan bireylerden daha fazla iken kadınlarda psikolojik danışmanlık yapanlar daha fazladır.

Medeni hal ile gruplar arasında ki-kare analizine göre anlamlı ilişki bulunmuştur($p=0.003$). Buna göre bekar bireylerde psikolojik danışmanlar daha fazla iken, evli bireylerde manevi danışmanlık yapanlar daha fazladır.

Eğitim durumu ile gruplar arasında Yate's istatistiğine göre anlamlı ilişki bulunmuştur($p=0.01$). Buna göre lisans mezunlarında manevi danışmanlar daha fazla iken, lisansüstü mezunlarında psikolojik danışmanlar daha fazladır.

Çalışılan kurumlar ile gruplar arasında Exact teste göre anlamlı ilişki bulunmuştur($p<0.001$). Psikolojik danışman olarak özel sektörde çalışan bireylerin sayısı manevi danışman olarak özel sektörde çalışanlardan daha fazladır. Fakat iki meslek grubunda da kamu çalışanları yoğunluktadır.

4.2.Ölçeklere Göre Demografik Değişkenler Analizi

Tüm değişkenler normal dağılım gösterdiğinden ortalamaları açısından gruplara göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar t testi ve ANOVA(F) ile incelenmiş olup Ort $\pm$ SS gösterimi ile ortalama ve standart sapmalar gruplara göre yazılmıştır.

Tablo 3 Ölçeklere Göre Demografik Değişkenler Analizi Sonuçları

	ÖLÇEKLER	İstatistik
	ISO	
Cinsiyet		t=2.82 p=0.01
Erkek	14.91±6.42	
Kadın	11.47±6.68	
Medeni Hal		t=-2.62 p=0.01
Bekar	11.47±6.61	
Evli	14.71±6.53	
Çalışılan Kurum		t=3.13 p=0.002
Devlet	14.31±6.76	
Özel	9.77±5.31	
	Sorumluluk	
Medeni Hal		t=-2.38 p=0.02
Bekar	7.66±1.81	
Evli	8.43±1.65	
Yaş		F=3.17 P=0.04
22-30	7.50±1.74	22-30 ile 31-40 p=0.04

31-40	8.47±1.68	
41 ve üzeri	8.18±1.75	
İş Yoğunluğu		t=3.20 p=0.002
Orta Düzeyde Yoğun	7.81±1.79	
Çok Yoğun	8.87±1.43	
	Yumuşak Başlılık	
Çalışılan Kurum		t=-2.50 p=0.01
Devlet	7.47±1.61	
Özel	8.35±1.38	
İş Yoğunluğu		t=4.29 p<0.001
Orta Düzeyde Yoğun	7.30±1.51	
Çok Yoğun	8.67±1.40	
	Dışadönüklük	
Çalışılan Kurum		t=-3.29 p=0.001
Devlet	6.98±1.83	
Özel	8.31±1.69	
İş Yoğunluğu		t=2.95 p=0.01
Orta Düzeyde Yoğun	6.95±1.69	
Çok Yoğun	8.20±2.07	

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre cinsiyetler arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Erkeklerin içsel spritüellik ortalamaları kadınlardan daha yüksektir.

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre medeni durumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Evli bireylerin içsel spritüellik ortalamaları bekarlardan daha yüksektir.

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.002$). Devlette çalışan bireylerin içsel spritüellik ortalamaları özel kurumlarda çalışan bireylerden daha yüksektir.

Sorumluluk ortalamalarına göre medeni durumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.02$). Evli bireylerin sorumluluk ortalamaları bekarlardan daha yüksektir.

Sorumluluk ortalamalarına göre yaş grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.04$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için post-hoc testi yapılmıştır. Buna göre 22-30 yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 31-40 yaş grubunun sorumluluk ortalaması 22-30 yaş grubundan daha yüksektir.

Sorumluluk ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.002$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin sorumluluk ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir.

Yumuşak başlılık ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Özel sektörde yaşayan bireylerin yumuşak başlılık ortalamaları devlette çalışan bireylerden daha fazladır.

Yumuşak başlılık ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p<0.001$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin yumuşak başlılık ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir.

Dışadönüklük ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.001$). Özel sektörde yaşayan bireylerin dışadönüklük ortalamaları devlette çalışan bireylerden daha fazladır.

Dışadönüklük ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin dışa dönüklük ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir.

Tüm değişkenler normal dağılım gösterdiğinden ortalamaları açısından gruplara göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş olup Ort $\pm$ SS gösterimi ile ortalama ve standart sapmalar gruplara göre yazılmıştır.

Tablo 4 Manevi Danışmanların Cinseyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	ISO (Ort $\pm$ SS)	İstatistik
Cinsiyet		t=1.13 p=0.27
Erkek	18.15 $\pm$ 3.57	
Kadın	16.5 $\pm$ 5.73	
Medeni Hal		t=-1.21 p= 0.23
Bekar	16.47 $\pm$ 3.52	
Evli	18.05 $\pm$ 4.60	

Manevi danışmalarda ISO ortalamaları açısından cinsiyetler ve medeni durumlar arasında herhangi bir farklılık bulunamamıştır (p=0.27; p=0.23).

Tablo 5 Psikolojik Danışmanların Cinseyet ve Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	ISO (Ort±SS)	İstatistik
Cinsiyet		t=0.75 p=0.45
Erkek	9.92±6.67	
Kadın	8.72±5.51	
Medeni Hal		t=-0.18 p=0.86
Bekar	9.13±6.44	
Evli	9.41±5.60	

Psikolojik danışmalarda ISO ortalamaları açısından cinsiyetler ve medeni durumlar arasında herhangi bir farklılık bulunamamıştır (p=0.45; p=0.86).

4.3.Güvenirlik Analizi

Bu bölümde ölçekler ve alt ölçeklerinin güvenilirlik analizleri sonuçları paylaşılmıştır. Sonuçlar aşağıdaki gibidir

Tablo 6 Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Reliability Statistics	
	Cronbach's Alpha	N of Items
Deneyime Açıklık	,154	2
Duygusal Dengelilik	,492	2
Sorumluluk	,592	2
Dışadönüklük	,570	2
Yumuşak Başlılık	,423	2
İçsel Spritüellik Ölçeği Güvenirlik Analizi	,967	6

Deneyime açıklık ölçeği güvenilir olmadığından analize dahil edilmemiştir. Yumuşak başlılık ölçeğinin güvenirliliği düşüktür. Duygusal Dengelilik ölçeğinin güvenirliliği düşüktür. Sorumluluk ölçeğinin güvenirliliği düşüktür. Dışadönüklük ölçeğinin güvenirliliği düşüktür. İçsel Spiritüellik Ölçeği tek faktörlüdür ve yüksek güvenirliliğe sahiptir.

4.4. KORELASYON VE REGRESYON

İçsel Spiritüellik Ölçeği ile Kişilik Ölçeği alt ölçekleri arasındaki ilişki

Tüm ölçeklerin normal dağılım göstermesi sebebiyle ölçekler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon ile incelenmiştir

Tablo 7 ISO ve Kişilik Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki

Correlations					
		Yumuşak Başlılık	Duygusal Dengelilik	Sorumluluk	Dışadönüklük
ISO	Pearson Korelasyon	,223	,210	,173	-,015
	p	,016	,023	,063	,875

Pearson Korelasyona göre ISO ile Yumuşak Başlılık arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır($p=0.02$). Yani, içsel Spiritüellik arttıkça(azaldıkça), Yumuşak Başlılık da artmaktadır(azalmaktadır).

Pearson Korelasyona göre ISO ile Duygusal Dengelilik arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır($p=0.02$). İçsel Spiritüellik arttıkça(azaldıkça), Duygusal Dengelilik de artmaktadır(azalmaktadır).

4.5.Ölçeklerin Regresyon Analizi

Bu kısımda ISO bağımlı değişken kabul edilerek Kişilik Ölçeği alt ölçeklerinin ISO'ye etkisi incelenmek istenmiştir. Lineer Regresyon analizi için tüm varsayımlar sağlanmıştır.

Bağımsız değişkenler: Duygusal Dengelilik, Yumuşak Başlılık, Dışadönüklük

Model oluşturulurken içsel spiritüelliğe birlikte etki edebileceği düşünülen duygusal dengelilik, yumuşak başlılık ve dışadönüklük alt ölçekleri kullanılmıştır.

Sorumluluk alt ölçeğinin seçilmeme sebebi modele diğer ölçeklerle eklendiğinde belirtme katsayısını (R^2) düşürmesidir. Dolayısıyla ISO'yu etkileyebilecek alt ölçek modellerinden en yüksek belirtme katsayısına (R^2) sahip olan model seçilerek sunulmuştur. Sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 8 Regresyon Analizi

Katsayılar					
Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar	T	P
	B	Std. hata	Beta		
Sabit	5,358	3,337		1,606	,111
Duygusal Dengelilik	,798	,409	,204	1,952	,053
Yumuşak Başlılık	1,043	,451	,249	2,313	,023
Dışadönüklük	-,822	,380	-,234	-2,161	,033
R=0.32 $R^2=0.102$ adj $R^2=0.08$					
F(3,116)=4.28; p=0.007					

Varyans analizine göre ($F(3,116)=4.28$) oluşturulan model anlamlıdır($p=0.007$). Buna göre bağımsız değişkenler İçsel Spritüelliği %10 oranında açıklamaktadır.

Yumuşak Başlılık İçsel Spritüeliliği pozitif yönde yordamaktadır ($p=0.02$). Bir birimlik Yumuşak Başlılıktaki değişim İçsel Spritüellikte 1.04 puanlık artışa sebep olmaktadır. Dışadönüklük İçsel Spritüeliliği negatif yönde yordamaktadır ($p=0.03$). Bir birimlik Dışadönüklükteki değişim İçsel Spritüellikte 0.82 puanlık azalışa sebep olmaktadır.

Model: ISO=5.36+0.798*Duygusal Dengelilik+1.043*Yumuşak Başlılık-0.822*Dışadönüklük

4.6.Ölçeklere Göre Grupların Karşılaştırılması

Tüm değişkenler normal dağılım gösterdiğinden ortalamaları açısından gruplara göre farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar t testi ile incelenmiş olup Ort $\pm$ SS gösterimi ile ortalama ve standart sapmalar gruplara göre yazılmıştır.

Tablo 9 Ölçekler ile meslek Gruplarının Karşılaştırılması

Ölçekler	Meslek Grubu		İstatistik
	Manevi Danışman	Psikolojik Danışman	
ISO	17.64 $\pm$ 4.37	9.25 $\pm$ 6.02	t=8.63 p<0.001
Yumuşak Başlılık	7.84 $\pm$ 1.62	7.49 $\pm$ 1.59	t=1.19 p=0.24
Duygusal Dengelilik	7.93 $\pm$ 1.85	7.22 $\pm$ 1.51	t=2.28 p=0.03
Sorumluluk	8.33 $\pm$ 1.79	7.92 $\pm$ 1.69	t=1.28 p=0.20
Dışa Dönüklük	7.21 $\pm$ 1.86	7.37 $\pm$ 1.97	t=-0.47 p=0.64

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre meslek grupları arasında anlamlı farklılık vardır(p<0.001). Manevi danışmanların içsel spritüellik ortalamaları psikolojik danışmanlardan 8,39 daha fazladır.

Duygusal dengelilik ortalamalarına göre gruplar arasında anlamlı farklılık vardır (p=0.03). Manevi danışmanların duygusal dengelilik ortalamaları psikolojik danışmanlardan daha fazladır.

Yumuşak başlılık, sorumluluk, dışa dönüklük ölçekleri ortalamaları açısından gruplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, çalışmanın konusu, problem çözümler, elde edilen bulguları, ve hipotezlerin analizleri yer almaktadır. Ayrıca, katılımcılardan toplanan verilerin analizleri, yorumları ve tartışmaları da içermektedir.

Manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların içsel spiritüelliği ölçmek için Ekşi vd. (2018) tarafından hazırlanan *içsel spiritüellik anketi* kullanılmıştır.

Toplanan ve analiz edilen verilere göre, manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların içsel spiritüellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0.001$). Elde edilen bu sonuç araştırmanın birinci hipotezini (H1: Manevi danışmanların içsel spiritüellik puanları ile psikolojik danışmanlardan içsel spiritüellik puanları arasında fark vardır) doğrular niteliktedir. Manevi ve psikolojik danışmanlar arasında elde edilen bu farkın birçok nedeni olabilir. Eğitim geçmişi, aile hayatı bu farklılıklara örnek olarak verilebilir. Manevi ve psikolojik danışmanlar arasında içsel spiritüellik farklılığının olup olmasını inceleyen benzeri bir çalışmanın olmaması araştırmanın sınırlılıklarında bahsedilmiştir. Bu durumda farklılığı ortaya çıkaran içsel spiritüellik kavramını tekrar ele almak faydalı olabilir.

“Kişinin hayatında motive edici bir etki olarak ne derece belirgin olduğunu sorgulayan içsel spiritüellik. Bu içsel motivasyonla kişilerin hayat için nihai amaçlarını spiritüelliklerinde bulma derecesi anlaşılmaya çalışılmaktadır. Varoluşun diğer boyutlarını içeren spiritüellikle motive olan kişi için geriye kalan bütün etkenler kişinin spiritüelliğine tabi kılınmıştır. Daha spesifik olarak, onların kişisel gelişimlerinin, kararlarının ve hayatlarının tüm yönlerinin altında yatan aşkın olan ile olan ilişkileridir. Böyle kişiler için, spiritüellik, diğer tüm boyutlara yön veren ve hayatla ilgili tüm sorulara cevap veren bir ana faktör olarak geri kalan her şeyden daha önemlidir (Hodge, 2003). İçsel spiritüellik kavramı ile birinin Allah ile kurduğu ilişki ve Nihai Aşkınılık” (Ekşi, Kardaş, & Akyol Koçoğlu, 2018) spiritüellik kavramı olarak söylenebilir.

İnsanlar yaşadığı bazı olumsuzluklar karşısında spiritüel stresler, kaygılar yaşayabilir. Bu stres, kaygılardan olumsuz, düzensiz duygular doğabilir ve kişinin yaşam kalitesini düşürebilir. Bu düzensiz, olumsuz duygular için destek almak istediğinde destek verecek uzmanın spiritüel olarak iyi olması danışmanlık yapmada kolaylaştırıcı bir etken olabilir.

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre cinsiyetler arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Erkeklerin içsel spiritüellik ortalamaları kadınlardan daha yüksektir. Fakat Kızılırmak'ın (2015) yaptığı çalışmada yaşamın anlamının maneviyat üzerinde cinsiyet ile maneviyat arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Brown, Chen vd. (2013) araştırmalarında kadınların maneviyat düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cinsiyet değişkeninin içsel spiritüellikte anlamlı farklılığın olup olmaması ile ilgili elde edilen sonuçların birbirlerine benzer olmamasının nedeni örneklem gruplarındaki farklılık olabilir.

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre medeni durumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Evli bireylerin içsel spiritüellik ortalamaları bekarlardan daha yüksektir. Şirin (2019) evli bireyler üzerinde uyguladığı araştırmasında spiritüel iyi oluş düzeyinin yüksek çıkması bulunan sonucu literatürde desteklemektedir. Bunun nedeni evli bireylerin aile huzuruyla kendi içsel iyi oluşlarına yönelimi ve bu yönelimle iyi oluşlarını yükseltecek yaşam tarzını yakalamış olmaları olabilir.

İçsel Spritüellik ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.002$). Devlette çalışan bireylerin içsel spiritüellik ortalamaları özel kurumlarda çalışan bireylerden daha yüksektir. Bu farklılığın nedeni özel sektörde çalışan bireylerin gelecek kaygısının olma ihtimalinden, daha yoğun ve daha stresli bir işte çalışıyor olma ihtimalinden dolayı kaynaklanabilir.

Toplanan ve analiz edilen verilere göre, manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanlar arasında duygusal dengelilik ortalamalarına göre anlamlı farklılık vardır ($p=0.03$). Manevi danışmanların duygusal dengelilik ortalamaları psikolojik danışmanlardan daha fazladır. Bu da ikinci hipotezimiz olan (H2: Manevi danışmanların kişilikleri ile psikolojik danışmanlardan kişilikleri arasında fark vardır.) hipotezini doğrular niteliktedir.

Duygusal denge boyutu bir kişinin karşılaşılan stres, sıkıntı ve duygusal kontrol derecesi ile başa çıkma şekli olarak açıklanmaktadır. Günlük yaşantımızda insanlar birçok sıkıntı ve stresle karşı karşıya kalmaktadır (Johns ve Saks, 2008: 42; Murray, Allen ve Trinder, 2002'den aktaran Larsen ve Buss, 2008: 87). Bu yüzden duygusal denge boyutu kişisel bir kaynak olarak da kullanılmaktadır. Manevi ve psikolojik danışmanlar arasında elde edilen bu farklılığın nedeni mesleğin getirdiği bir farklılıktan

ziyade yaşadığı stres, sıkıntı ve duygusal dengesizliklerini yönelttiği manevi ve aşkın bir inanç olabilir.

Toplanan ve analiz edilen verilere göre, manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların yumuşak başlılıkları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0.24$). Elde edilen bu sonuçta araştırmanın ikinci hipotezini doğrulamamaktadır. Çivitçi ve Arıcıoğlu'na göre (2012) yumuşak başlı kişilerin en net özellikleri insancıl, arkadaş canlısı, sıcakkanlı ve hoşgörülü olmalarıdır. Bir başka çalışmada ise “yumuşak başlılığın olmazsa olmaz özellikleri arasında yardımseverlik, bağışlayıcılık, alçak gönüllü olma, nazik olma, açık sözlülük, saygılı olma, güvenilir olma gibi yönelimlerden bahsetmek mümkün olabilir” (Bacanlı ve öte., 2009). Manevi ve psikolojik danışmanların özünde insan sevgisi ve insanlığı iyilik yapma duygusu olabilme ihtimalleriyle iki grubun yumuşak başlılıkları arasında anlamlı fark çıkmasına engel olmuş olabilir.

Manevi ve psikolojik danışmanların danışan aldığı sırada olumlu ilişki kurmalar işlerinde kolaylaştırıcı bir etken olabilir. Haydaroğlu'na göre (2020); “bir işletme içerisinde takım arkadaşları seçecekleri zaman, ilk tercih edilen kişiler yumuşak başlı olanlar arasından seçilmektedir. Yumuşak başlılık seviyesi yüksek olan kişiler iş hayatında ve özellikle hizmet sektöründe başarılıdırlar. Bunun nedeni yumuşak başlı bireylerin sempatik ve güvenilir algılanmasından kaynaklanmaktadır. Örgütte sapkın davranışları daha az sergileyen, yumuşak başlı ve kurallara insanlar olumsuz bir durumla karşılaştıklarında sakin ve ılımlı yapılarını koruyarak çözüm odaklı yaklaşırlar” (Robbins ve Judge, 2009). Çözüm odaklı yaklaşımları bireyin yaptığı işte verimli olmasını ve çalışma motivasyonunu devam ettirmesini sağlayabilir.

Yumuşak başlılık ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). Özel sektörde yaşayan bireylerin yumuşak başlılık ortalamaları devlette çalışan bireylerden daha fazladır. Yukarıda yumuşak başlı bireylerde bulunan özellikler düşünüldüğünde ve özel sektörün insan ilişkilerine verdiği önem düşünüldüğünde bu sonucunu yaptığımız yoruma paralellik gösterdiği söylenebilir.

Yumuşak başlılık ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p<0.001$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin yumuşak başlılık ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir.

Öte yandan hırçınlık durumundaki insanlar sinirli, acımasız, şüpheli olma ve esnek olmaman yönelimindedirler “Bu kişiler kindar, kibirli, inatçı, rekabetçi, geçimsiz, uzlaşması zor kişiler olarak nitelendirilmektedirler” (Bacanlı ve Öte., 2009). Bu da iş ortamında işlerin yavaşlamasına, sürecin veriminin düşmesine neden olabilir. Bu durumda mesleki anlamda çok doğru bir tutum olmayabilir. Bu tür özelliklere sahip olmak hem manevi danışmanları hem de psikolojik danışmanları işlerini yapmada epey zorlayıcı davranışlar olabilir.

Toplanan ve analiz edilen verilere göre, manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların dışa dönüklükleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0.64$). Elde edilen bu sonuçta ikinci hipotezimi doğrulamamaktadır. Dışadönüklüğün temel özellikleri sıcakkanlılık, girişkenlik, heyecanlılık, coşkululuk ve olumlu duygular yaşama gibi yönelimlerden oluşmaktadır (Çivitçi ve Arıcıoğlu, 2012). Manevi ve psikolojik danışmanlarda dışa dönüklüğün farklı olmasının nedenleri arasında her iki grubun bu olumlu duygulara hem ihtiyaçlarının olması hem de bu duygulara sahip oldukları için bu mesleğe yönelimleri olabilir.

Danışmanlık yapılırken danışanla ilişki kurabilmek danışanın işini kolaylaştırıcı bir etken olabilir çünkü Özdevecioğlu vd. göre (2013) “Dışadönüklük düzeyi yüksek olan kişiler çalışma alanında ve sosyal hayatlarında diğer kişilerle zorlanmadan ilişki kurabilen, iş birliğine meyilli, etkileşim gerektiren işlerde yüksek performans gösterebilen insanlar olarak nitelendirilmektedir”. Sorumluluk duygusunun yüksek olması mesleki anlamda ilerleme için iyi bir dayanak noktasıdır denilebilir. “Yapılan çalışmalarda, dışa dönüklük özellikleri yüksek olan bireylerin dışa dönüklük seviyeleri ile iş performansları arasında anlamlı ve olumlu ilişkiler gözlemlenmiştir”

Dışadönüklük ortalamalarına göre çalışılan kurumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.001$). Özel sektörde yaşayan bireylerin dışadönüklük ortalamaları devlette çalışan bireylerden daha fazladır. Çivitçi ve Arıcıoğlu’nun dediğine göre (2012) dışa dönük insanlar girişken ve sıcak kanlı insanlardır. Özel sektör kurumlarında çalışan bireylerin müşteri çekebilme ve çekilen müşteriye tutabilmeleri için bu iki özelliğin bu sektörde çalışan kişilerde olması gerekir diye yorumlanabilir.

Dışadönüklük ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.01$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin dışa dönüklük ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir.

Toplanan ve analiz edilen verilere göre, manevi danışmanların ve psikolojik danışmanların sorumlulukları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p=0.20$). Elde edilen bu sonuçta araştırmanın ikinci hipotezini doğrulamamaktadır. İki grup arasında bu farkın olmamasını iş hayatından veya iş dışı hayatından kalma bir alışkanlık dersek yanlış olma ihtimali düşük olabilir çünkü Duke ve Jones (1985)'e göre sorumluluk, dışsal bir denetim olmaksızın kişinin doğru kişilik özellikleri göstermesi, istenmeyen davranışlar sergilediğinde kendisini kontrol edebilmesi ve düzeltmesi, diğer insanların düzgün davranışlar sergilemesine yardımcı olma kapasitesi ve arzudur. Bu arzu ile manevi ve psikolojik danışmanlar insanlığa yardım etme meyillinde olabilir.

“Geçmişten günümüze medeniyetlerin gelişimi ve toplumsal yaşamın düzenli bir şekilde ilerleyebilmesi niyetiyle insanların vermiş olduğu kararlar ve bu kararların ortaya çıkardığı değişimler, kişiyi toplumun temel yapı taşı kılmaktadır. Bu süreçte, insanların topluma uyum sağlamasını kolaylaştıran yazılı ve yazılı olmayan sorumlulukların etkisi büyüktür. Bu sorumlulukları doğru yer ve zamanda yerine getiren insanlar hem kendilerinin hem de toplumdaki huzur ve güven ortamının oluşmasına destek vermektedir. Bu yükümlülükler sorumluluk kavramı olarak tanımlanmaktadır” (Doğanay ve Sarı, 2004; Yayla, 1995).

Sorumluluk mesleki hayatın en büyük sorumluluklarından biridir denilebilir. Arthur ve Graziano (1996)'a göre sorumluluk, bireylerin özdenetim seviyelerinin düzeyini gösteren bir kişilik özelliği olarak tanımlanmaktadır. Bu görüşe göre sorumluluk seviyesi, yüksek ve düşük olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır. Sorumluluk düzeyi yüksek olan kişiler bir plan dâhilinde hareket eden, düzenli ve kararlı kişilerdir. Sorumluluk düzeyi düşük olan kişiler ise plansız hareket eden, dikkat ve düzen konusunda sıkıntı yaşayan güven vermeyen kişiler olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla güven vermemek her iki grup için işlerini aksatacak bir kişilik olabilir. Ayrıca düzenli ve kararlı olmakta her iki grubun danışan karşısında daha rahat olmasına ve yardımcı olabilmede işlerini kolaylaştırmasına neden olabilir.

Sorumluluk ortalamalarına göre medeni durumlar arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.02$). Evli bireylerin sorumluluk ortalamaları bekarlardan daha yüksektir. Evliliğin kendisinin, evlilikten sonra ailenin ve yeni doğan çocuğunun kendisiyle birlikte sorumluluk getirmesi ve bir bireyin evlilik adımıyla sonra bu sorumlulukların olduğunu bilme ihtimaliyle bu yola koyulmuş ve nihayetinde evlenme kararı vermesi yapılan analizlerle elde edilen sonucun nedeni olabilir. Ercan (2009) yapmış olduğu

araştırmada, araştırmaya katılanların sosyal sorumluluklarıyla ilgili düşüncelerinin evli ya da bekar olmalarına göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Sorumluluk ortalamalarına göre yaş grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.04$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için post-hoc testi yapılmıştır. Buna göre 22-30 yaş grubu ile 31-40 yaş grubu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 31-40 yaş grubunun sorumluluk ortalaması 22-30 yaş grubundan daha yüksektir. Anbar & Anbar & Çorak'ın (2017) yaptığı araştırmada yaş ile sorumluluk arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bizim yaptığımız araştırma sonucunda 31-40 yaş grubunun 22-30 yaş grubuna göre sorumluluktan daha yüksek puan almasının nedeni kişinin bu yaşlara ulaştığının gerek aile hayatının gerekse iş hayatının getirdiği bireysel sorumluluğun kişiliğine yansımış olması olabilir.

Sorumluluk ortalamalarına göre iş yoğunluğu grupları arasında anlamlı farklılık vardır($p=0.002$). İş yükü çok yoğun olan bireylerin sorumluluk ortalamaları iş yükü orta düzeyde olan bireylerden daha yüksektir. Bu sonuç, bir kişinin iş yükü arttıkça sorumluluğunun arttığı, sorumluluğu yüksek olan bir kişinin daha fazla işle ilgilenebileceği ve iş verilebileceği yorumuyla örtüşebilir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmamızda manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanlar içsel spiritüellik ve kişiliklerinin alt boyutlarına göre kendi aralarında karşılaştırılmıştır. Hipotezlerimizden biri olan manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanların içsel spiritüelliklerinde anlamlı derecede fark olduğu bulgumuzla desteklenmiştir. Manevi ve psikolojik danışmanlar kendi aralarında kişilik düzeyleri karşılaştıklarında. Kişiliğin alt boyutu olan duygusal dengelilik, manevi ve psikolojik danışmanların kişilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu hipotezimizi desteklerken, diğer alt boyutları olan yumuşak başlılık, sorumluluk, dışa dönüklük hipotezimi desteklememektedir.

“Batı’da maneviyat kavramı son zamanlarda, genelde sosyal bilimlerde özelde ise psikoloji alanında öne çıkan ve yeniden tanımlanma sürecine giren bir kavramdır. 1900’lü yılların ikinci yarısına kadar literatürde din ve dindarlık ile aş anlamlı kullanılan maneviyat terimi, sonraki yıllarda farklı bir kapsam ve bağlamda ele alınmaya başlamıştır. Yapılan alan araştırmalarda bireylerin din maneviyat kavramlarına birbirine yakın ancak farklı anlamlar yüklediklerine dair sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bulgular arasındaki farklılıklar, din ve maneviyat kavramlarını yeniden gözden geçirilerek ve ayrışan ve örtüşen taraflarının incelenmesine yönelik bir ilgi

uyandırmıştır. Zaman içinde ortaya çıkan geniş literatür, din ve maneviyatı zıt kutuplara yerleştirenden bu iki kavramın birbirinden ayrı olamayacağını savunanlara kadar oldukça geniş bir alana yayılmıştır” (Düzgüner, 2021).

Batı’da bu ayrım yapılırken Türkiye özelinde ise din ile İngilizcede spirituality olan maneviyat ve dini inanç uygulamaları iç içe olması manevi danışmanların içsel spiritüelliğinin yüksek bir puan almasının doğal bir sonucu olabilir.

Bu farklılıkların eksiklik ya da fazlalık değil zenginlik olduğu her iki disiplinin de ülkemiz için birbirinden faydalanabileceği yönlerinin olabileceği önerilebilir.

Ülkemizde manevi danışmanlık tek din ve mezhep üzerine yapılmaktadır fakat farklı din ve mezhepte olan kişiler bu hizmetten yararlanmak isteyebilir ancak bu hizmeti veren kurum tek mezhep ve din üzerinde olduğu için bu konuda sorun yaşanabilir ya da destek almak isteyen kişi uzak durabilir. Bu yüzden manevi danışmanlığın farklı din mezhepler üzerine de olması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred (2008), İnsan Tanıma Sanatı (18. Baskı). İstanbul: Say Yayınları
- Akboy, R. & İkiz, F. E. (2007). Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş bir anlayış-yaşam boyunca yaşamla iç içe. (1. Baskı). Ankara: Nobel.
- Aktaş, A. (2006). Farklı kültürlerdeki yöneticilerin kişilik özelliklerine dayanarak liderlik anlayışlarının belirlenmesi: Türk ve Amerikan otel yöneticilerinin karşılaştırmalı analizi (Master's thesis, Akdeniz Üniversitesi).
- Alpar, R. (2020). Uygulamalı İstatistik ve Geçerlilik-Güvenirlilik:Spor, Sağlık ve Eğitim Bilimlerinden Örneklerle. Detay Yayıncılık.6. Baskı
- American Counseling Association (1997). Governing council meeting minutes of the Semptember 1997. https://www.counseling.org/Sub/Minutes/Governing_Council/1997_1017.pdf sayfasından erişilmiştir.
- American Counseling Association (ACA) (2014). ACA Code of Ethics. Alexandria, VA. <https://www.counseling.org/Resources/aca-code-of-ethics.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- American Psychological Association (APA) (2019). Counseling psychology. <https://www.apa.org/ed/graduate/specialize/counseling> sayfasından erişilmiştir.
- Anbar, A. & Anbar, D. & Çorak, S. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılarının Ölçülmesi: Uludağ Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 15 (2), 119-139.
- Arthur Jr, W., & Graziano, W. G. (1996). The five-factor model, conscientiousness, and driving accident involvement. Journal of Personality, 64(3), 593-618. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1996.tb00523.x>
- Atak, H. (2012). On-Maddeli Kişilik Ölçeği. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü PDR Anabilim Dalı.

- Ayten, A., Koç, M. ve Tınaz, N. (Edt.). Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Cilt 1. 397-413. İstanbul: Ensar Neşriyat. 104 Sayar, K. (2012). Yavaşla! İstanbul: Timaş Yayınları
- B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics (sixth ed.)Pearson, Boston (2013)
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramina dayali bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sifatlara dayali kişilik testi (SDKT). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 261-279.
- Barutçugil, İ. (2004). Organizasyonlarda duyguların yönetimi. (10. Baskı.) İstanbul: Kariyer Yayıncılık,
- Başak Ercan, “Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Anlayışı ve Uygulamaları-Antalya Örneği”,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), s. 91.
- Benet-Martínez, V. ve John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. Journal of personality and social psychology, 75(3), 729.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- COLEMAN, J. C. (1964). Abnormal Psychology and Modern Life. Scott Foresman Com. Dallas
- Corey, G. (2008). Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992a). Multiple uses for longitudinal personality data. European Journal of Personality, 6(2), 85-102.

- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992b). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment*, 4(1), 5-13.
- Crystal L. Park, Raymond F. Paloutzian, Din ve Maneviyat Psikolojisi Temel Yaklaşımlar ve İlgi Alanları, çev. Ali Ayten, İhsan Çapcıoğlu, Phoenix Yayınevi, 2013, s. 54.
- Cüceloğlu, D. (2013). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi
- Çeşitcioğlu, M. (2003). Kaliteli insan. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Çivitci, N. ve Arıcioğlu, A. (2012). Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
- Daştan NB, Buzlu S. "Meme kanseri hastalarında maneviyatın etkileri ve manevi bakım", Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 2010, 3(1): 73-78.
- Dedeli Ö, Karadeniz G (2009) Kanser ağrısının kontrolü ile psikososyal-spiritüel modelin birleştirilmesi. *Ağrı*. 21(2): 45-53.
- Doğanay, A. ve Sarı, A. G. M. (2004). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine temel demokratik değerlerin kazandırılma düzeyi ve bu değerlerin kazandırılması sürecinde açık ve örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 39(1), 356-383.
- Doruk, P. D. (tarih yok). SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ. İstanbul, Türkiye.
- Duke, D. L. ve Jones, V. F. (1985). What can schools do to foster student responsibility?. *Theory into Practice*, 24(4), 277-285.
- Düzgüner, S. (2021). *Maneviyat Algısı ve Yansımaları*. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 7, 275-285. Kuzgun, Y. (1991). Rehberlik ve psikolojik danışma. Ankara: ÖSYM.

- Ekşi, H. ve Kardaş, S. (2016). Spiritual well-being: Scale development and validation. *Spiritual Psychology and Counseling*, 2, 73-88. doi: 10.12738/spc.2017.1.0022
- Ekşi, H., Kardaş, S., & Akyol Koçoğlu, T. (2018). İÇSEL SPİRİTÜELLİK ÖLÇEĞİ. İstanbul.
- ERDOĞAN, İlhan (1994), İşletmelerde Davranış (4. Baskı). Ankara: Beta Yayınları
- Eryılmaz, A. ve Mutlu-Süral, T. (2014). Kuramdan uygulamaya bireyle psikolojik danışma. Ankara: Anı.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics*. sage.
- Fisher, J. W. (2014). Importance of relating with god for spiritual well-being(Doctoral thesis). Federation University of Australia.e
- GROTEVANT, H. (1995), Kişilik Gelişimi. Ankara: İmge Kitapevi
- Hackney, H. & Cormier, S. (2008). Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı. (T. Ergene & S. AydemirSevim çev.). Ankara: Mentis
- HALL C. S., LİNDZEY, G. ve CAMPBELL J. B. (1997), *Theories of Personality*. New York: John VViley & Sons, Inc.
- Haydaroğlu, S. (2020). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Örgütsel Muhalefete Etkisi Ve Liderüye Etkileşiminin Düzenleyici Rolü: Beyaz Yakalı Çalışanlar Üzerinde Bir Araştırma (Doktora Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No:623973), s. 32-55
- Helminiak, D. A. (2001). Treating spiritual issues in secular psychotherapy. *Counseling and Values*, 45(3), 163-189. doi:10.1002/j.2161-007x.2001.tb00196.x
- Hill, P. C., & Pargament, K. I. (2008). Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality: Implications for Physical and Mental Health Research. *Psychology of Religion and Spirituality*, S(1): 3- 17

- Hodge, David R.. (2003). The Intrinsic Spirituality Scale: A New Six-Item Instrument for Assessing the Salience of Spirituality as a Motivational Construct. *Journal of Social Service Research*. 30. 41-61. 10.1300/J079v30n01_03.
- Ingersoll, E. R. (1994). Spirituality, religion, and counseling: dimension and relationships. *Counseling & Values*, 38, 98-111.
- Işıklı, S. ve Gülüm, İ. V. (2012). Kişilik ve kişilik kuramları. N. Güngör Ergan, B. Şahin
- Johns, Gary, Saks, Alan M., *Organizational Behaviour, Understanding and Managing Life At Work*, Seventh Edition, Toronto, 2008.
- Kızılırmak, Ö. (2015). Genç Yetişkinlerde Yaşamda Anlamlı Maneviyat ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ankara.
- KÖKNEL, Özcan (1983), *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik* (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi
- Kuzgun, Y. (1972). Ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kütük ve R. Coştur (Eds.). *Davranış Bilimi içinde* (s.46-57). Ankara: Siyasal
- Lambert, M. J., & Vermeersch, D. A. (2002). Effectiveness of psychotherapy. M. Hersen, & W. Sledge (Eds), *Encyclopedia of psychotherapy içinde* (s. 709-714). USA: Elsevier
- MAGNAVİTA, Jeffry J. (2016), *Kişilik Kuramları*. İstanbul: Acar Matbaacılık Prom. Ve Yayın. San. Ve Tic. Ltd Şti.
- Mccrae, R. R. & Costa, P. T. (1992). Four ways five factors are basics. *Personality and Individual Differences*, 13 (6), 653-665.
- Mccrae, R. R. & John, O. P. (1992). An introduction to five factor model ant its applications. *Journal of Personality*, 60, 175-215.

- Mete, C. (2006). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin kişilik özellikleri ile iş tatminleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mohr, D. C. (1995). Negative outcome in psychotherapy: A critical review. *clinical psychology. Science and Practice*, 2(1), 1–27. doi:10.1111/j.1468-2850.1995.tb00022.x
- MORGAN, Clifford T. (1980), Psikolojiye Giriş. Ankara: Meteksan Yayınları
- Murdock, N. (2014). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları (F. Akkoyun, Çev.). Ankara: Nobel.
- Nelson-Jones, R. (2013). Practical counselling and helping skills: text and activities for the lifeskills counselling model. Sage
- Nelson-Jones, R. (2013). Temel psikolojik danışma becerileri (G. Sart, Çev.). Ankara: Nobel.
- Ok Ü, Gedik Z, Erşahin Z. (editörler) Hastalar için manevi bakım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., 1. Baskı. Ankara, 2019.
- Owen DW, Korkut F (2012) İyilik hali yıldızı modeli, uygulanması ve değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(9): 24-33.
- Özdevecioğlu, M., Kaya, Y. ve Dedeoğlu, T. (2013). Kişilik özelliklerinin izleyici etkisi (bystander effect) üzerindeki etkisinde kontrol odağının rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (42), 25-40.
- Özoğlu, S. Ç. (1982). Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma. İzmir: Ege üniversitesi.
- Özsoy, E. ve öte. (2014). Kişilik modelleri boyutlarının karşılaştırılması: A tipi ve B tipi kişilik ve beş faktör kişilik modeli. 3(9), s. 105-106.
- ÖZTÜRK, M. Orhan (1994), Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (5. Baskı). Ankara: Hekimler Yayın Birliği
- Peçenek, M. A. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik I-II. Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi, 3(1), 104-113.

- Robbins, S. P. ve Timothy A. J. (2009). Organizational Behaviour, Thirteenth Edition, New Jersey: Prentice Hall
- Rogers, C. R. (1980). A way of being. Boston: Houghton Mifflin.
- Shaye, A. (2009). Infidelity in dating realitions: do big five personality traits and gender influence infidelity. Doctoral Dissertation, Alliant International University, California.
- Söylev, Ö. F. (2015). Psikolojik Yardım Hizmetleri Bağlamında Türkiye’de Dini Danışma ve Rehberlik. İslam Medeniyeti Araştırma Dergisi, 1(2): 287-308. <http://imad.dpu.edu.tr/>
- Tan, H. (1992) Denizli, S. (2009). Psikolojik danışma süreç ve sonuç araştırmaları kapsamında psikolojik danışma becerileri üzerine bir tarama. Ege Eğitim Dergisi, 10(1), 1-21. Psikolojik yardım ilişkileri: Danışma ve psikoterapi. İstanbul: MEB
- Tan, H. (2000). Psikolojik danışma ve rehberlik teori ve uygulama. Ankara: MEB Yayınları.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi (A research subscales of undergraduates personality traits according to five factor personality theory in Ter). Journal Of History School, 7 (8), 939-971
- TDK, <https://www.sozluk.gov.tr>
- Tuzcuoğlu, N. (1995). Psikanaliz kuramı ve özellikleri. Marmara Üniversitesi Atatürk
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR-DER). (2011). Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar. Ankara: Türk PDR-DER.
- Vicky Genia, “Seküler Psikoterapistler ve Dindar Danışanlar: Mesleki Mülahazalar ve Öneriler”, İslami Araştırmalar Dergisi, çev. Üzeyir Ok, c. 12, sy. 1 (1999), ss. 78-83.

- Victor G. Cicirelli, “Religious and Nonreligious Spirituality in Relation to Death Acceptance or Rejection”, *Death Studies*, c. 35, sy. 2 (2011), s. 127, doi:10.1080/07481187.2011.535383.
- Voltan Acar, N. (2015). *Yeniden terapötik iletişim: Kişiler arası ilişkiler*. Ankara: Nobel.
- Watson, D., ve Clark, L. A. (1997). Extraversion and its positive emotional core. In *Handbook of personality psychology* (pp. 767-793). Academic Press.
- Yılmaz M, Okyay N (2009) Hemşirelerin maneviyat ve manevi bakıma ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 3: 41-52.
- Zel, U. (1999). *Kişiliğin yönetim performansına etkileri, örgüt ortamında kullanılması ve ülkeler/sektörler arasında karşılaştırılmalı bir uygulama*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER**EK-A. Etik Kurul Onay Belgesi**

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	LÜTFULLAH KÜDEN
ÖĞRENCİ NO	201910020
TEL. NO.	
E - MAIL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	PSİKOLOJİ
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2020 / 2021 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	MANEVİ ve PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN İÇSEL SPİRİTÜELLİK VE KİŞİLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ FARKLILIKLARIN İNCELENMESİ
TEZİN AMACI	Bu çalışmanın amacı, bireyin varlığını anlamlandırmasına yardım eden veya anlam arayışında olanlara rehberlik eden manevi danışmanlarda ve psikolojik danışmanlarda olması gereken iki önemli özelliğin yani içsel spirüelliğin ve kişiliğin manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanlar arasındaki farklılığı incelemektir.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Manevi Danışmanlık ve Rehberlik; bireyin kendini anlaması, maddi ve manevi problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, yeteneklerini en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir şekilde uyum sağlaması, dünya ve ahiret mutluluğunu kazanarak kendini gerçekleştirebilmesi için "manevi danışmanlık ve rehberlik eğitimi" almış kişilerce verilen psikolojik yardımlara verilen disiplinin adıdır. Manevi danışmanlıkta amaç, bireyin manevi yaşantısını düzeltmek için öğüt vermek değil, bireyin manevi yaşantısında karşılaştığı sorunları çözmesine ve doğru kararlar vermesine yardımcı olmak için gerekli olan bilgileri vermek ve böylece benzer sorunlarla karşılaştığı zaman uygun çözümü bulabilme kabiliyetini artırmaktır. Psikolojik Danışma, bireyin kendini daha iyi tanımlaması, sorunlarının kökenlerinin farkında olması, sorunlarıyla başa çıkma beceri kazanması, karar verirken daha gerçekçi yol izlemesi ve sağlıklı bir kişilik gelişimini sürdürebilmesi hedefiyle birey ile karşılıklı olarak kurulan yardım sürecidir. Psikolojik danışmanın amacına yönelik ise tanımında olduğu gibi bireyin iyileştirilmesi, sağlıklı bir kişilik kazanabilmesi noktasında yönlendirme yapması vurgusu yapılabilir. Tam anlamıyla ifade edilirse, psikolojik danışma, bireyin kendini daha iyi tanıması ve bu doğrultuda ilgi ve yetersizliklerini fark etmesi açısından destek sağlamaktır. Manevi Danışmanlık araştırmaları son yıllarda Türkiye'de ve dünyada artmış, akademi alanının gündeminde yoğun bir şekilde yerini almıştır. Özellikle yaşanan sorunlarla baş edebilme konusunda yapılan araştırmalarda Kenneth Pargament'in olgunlaştırdığı dini başa çıkma teorisi, manevi danışmanlığı hissedilir ölçüde literatüre taşımıştır. Psikolojik danışmanlık hizmetlerinin olduğu her kurumda artık manevi danışmalarda görevlendirilmektedir. Bu da manevi danışmalar ile psikolojik danışmanların farklı özelliklere sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışmada da bu farklılıkların neler olduğu incelenecektir.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	MANEVİ DANIŞMANLIK REHBERLİK, PSİKOLOJİK DANIŞMAN
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBE İLİ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇE İL)	EGE VE AKDENİZ BÖLGESİNDE ÇALIŞAN MANEVİ VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLARA EKTE VERİLEN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU İLE ONLINE UYGULAMA YAPILACAKTIR.
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNDE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Bu araştırmanın evrenini Akdeniz ve Ege bölgesinde bulunan tüm Psikolojik ve Manevi danışmanlar oluşturmaktadır. Çalışmaya erişkin 22-70 yaş arası, en az 6 ay aktif olarak özel sektör ya da devlet kurumunda çalışmış manevi ve psikolojik danışmanlar dahil edilecektir. Yapılan türkçe araştırmalarda bu çalışmanın bir benzeri bulunmadığından Cohen'in Kappa Katsayısına başvurularak, gerekli minimum örneklem büyüklüğünün bir tahminini elde etmek için G-Power 3.1.9.7 programı kullanılarak, etki büyüklüğü 0.5; Tıp I hata olasılığı %5; Power %80 ile her bir grup için minimum yeter sayı 51 hesaplanarak toplam 102 kişi belirlenmiştir. Ölçekler Google Forms'dan hazırlanıp online uygulanacaktır.
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇEKLERİN UYGULANACAĞI	1-GÖNÜLLÜLÜK ONAM FORMU 2- KİŞİSEL BİLGİ FORMU 3-İÇSEL SPİRİTÜELLİK ÖLÇEĞİ 4-ÖN MADDELİK KİŞİLİK ÖLÇEĞİ
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) EK 1 (1) SAYFA BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU 2) EK 2 (2) SAYFA İÇSEL SPİRİTÜELLİK ÖLÇEĞİ 3) EK 3 (1) SAYFA ÖN-MADDELİK KİŞİLİK ÖLÇEĞİ 4) EK 4 (1) SAYFA KİŞİSEL BİLGİ FORMU
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Lütfullah KÜDEN	
ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır TARİH: 26 /01/ 2022	
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU	

TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU

1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.

2. Anılan konu psikoloji ve din psikolojisi faaliyet alanı içerisine girmektedir.

1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI	A.B.D. BAŞKANININ ONAYI
Adı - Soyadı:Lut TAMAM	Adı - Soyadı: : MURAT KOÇ	Adı - Soyadı: Sükrü UĞUZ
Unvanı :Prof. Dr.	Unvanı: Doç. Dr.	Unvanı:Prof. Dr.
İmzası:Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası:Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır
26.01.2022	26.01.2022	26.01.2022

ETİK KURULU ASİL ÜYELERİNE AIT BİLGİLER

Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı-Soyadı:Hüseyin Mahir FISUNOĞLU	Adı - Soyadı:Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.
müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası :Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası :Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır	İmzası :Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır
26.01.2022	26.01.2022	26 /01/ 2022	26.01.2022	26.01.2022	26.01.2022	26.01.2022
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asil Üye	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asil Üyesi

OY BİRLİĞİ İLE	☒		
OY ÇOKLUĞU İLE	☐		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asil Üyeleriince İncelenmiş olup, ... / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi tarafımızca uygundur.

AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRÜNE ONAYLATILARAK ENSTİTÜ ŞEKRETERLİĞİNE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA YAZININ PUNTO SU İŞE 12 (ON İKİ) PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILARAK ÇIKTI ALINACAKTIR.

EK-B. Bilgilendirilmiş Onam Formu

ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ETİK KURULU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Manevi ve Psikolojik Danışmanların İçsel Spiritüellik ve Kişilik Düzeyleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi” başlıklı araştırma “Lütfullah KÜDEN” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz**. Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmanın amacı, bireyin varlığını anlamlandırmasına yardım eden veya anlam arayışında olanlara rehberlik eden manevi danışmanlarda ve psikolojik danışmanlarda olması gereken iki önemli özelliğin yani içsel spiritüelliğin ve kişiliğin manevi danışmanlar ve psikolojik danışmanlar arasındaki farklılığı incelemektir.

Araştırmanın Nedeni: Manevi Danışmanlık araştırmaları son yıllarda Türkiye’de ve dünyada artmış, akademi alanının gündeminde yoğun bir şekilde yerini almıştır. Özellikle yaşanan sorunlarla baş edebilme konusunda yapılan araştırmalarda Kenneth Pargament’in olgunlaştırdığı dini başa çıkma teorisi, manevi danışmanlığı hissedilir ölçüde literatüre taşımıştır.

Psikolojik danışmanlık hizmetlerinin olduğu her kurumda artık manevi danışmalarda görevlendirilmektedir. Bu da manevi danışmalar ile psikolojik danışmanların farklı özelliklere sahip olabileceğini düşündürmektedir. Bu çalışmada da bu farklılıkların neler olduğu incelenecektir

Süresi: 1 Nisan 2021- 30 Ağustos 2021

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Akdeniz ve Ege bölgesi

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının

Adı-Soyadı:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Lütfullah KÜDEN

İmzası: Enstitü müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır

EK-C. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Kararı

T.C.
ÇAG ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100002395
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

31.03.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

1 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı ile

11.03.2021 tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan Betül Turhan, Dilek Polat, Filiz Uguz, Lütfullah Küden, Merih Özbayrak isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek :

- 1 - 4 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.
- 2 - 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK-D. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul İzni

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100002767
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

15.04.2021

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 25.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002296 sayılı yazınız.
b) 29.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002371 sayılı yazınız.
c) 31.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002395 sayılı yazınız.
ç) 27.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002342 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen öğrencilerin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

EK-E. Sosyodemografik Form**KİŞİSEL BİLGİ FORMU****1. Cinsiyetiniz?**

☐ Erkek ☐ Kadın

2. Yaşınız?

☐ 22 -30 arası ☐ 31-40 arası ☐ 41-50 arası ☐ 51-60 arası ☐ 61-70 arası

3.Medeni Durumunuz?

☐ Evli ☐ Bekar

4. Mesleğiniz?

☐ Manevi Danışman ☐ Psikolojik Danışman

5.Eğitim Durumunuz?

☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

6. Meslekteki yılınız?

☐ 6-11 ay ☐ 1-4 yıl arası ☐ 5-9 yıl arası ☐ 10-19 yıl arası ☐ 20 yıl ve üstü

7. Çalışma durumunuz?

☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor ☐ Emekli

8.Gelir düzeyiniz?

☐ Asgari Ücret ☐ 3000-5000 TL arası ☐ 5000-10000 TL arası ☐ 10000 TL üstü

9.Çalıştığınız Kurum?

☐ Devlet ☐ Özel Sektör

10. İşinizdeki yoğunluğu nasıl?

☐ Hiç ☐ Orta ☐ Yüksek

EK-F. On-Maddeli Kişilik Ölçeği-(OMKÖ)

On-Maddeli Kişilik Ölçeği-(OMKÖ)

Aşağıda sizi tanımlayan ya da tanımlamayan birçok kişilik özelliği bulunmaktadır. Lütfen her bir ifadenin yanına, o ifadenin size tanımlama düzeyini dikkate alarak, o ifadeye katılıp katılmadığınızı belirtmek için 1 ile 7 arasında bir rakam yazın. İfadelerde size en çok tanımlayan özelliği dikkate alarak, uygun gördüğünüz rakamı yazın.

Dr. Hasan Atak

- 1 = Tamamen katılmıyorum
- 2 = Kısmen katılmıyorum
- 3 = Biraz katılmıyorum
- 4 = Kararsızım
- 5 = Biraz Katılıyorum
- 6 = Kısmen katılıyorum
- 7 = Tamamen katılıyorum

Kendimi olarak görürüm:

- 1. _____ Dışa dönük, istekli
- 2. _____ Eleştirel, kavgacı
- 3. _____ Güvenilir, öz-disiplinli
- 4. _____ Kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan
- 5. _____ Yeni yaşantılara açık, karmaşık
- 6. _____ Çekingen, sessiz
- 7. _____ Sempatik, sıcak
- 8. _____ Altüst olmuş, dikkatsiz
- 9. _____ Sakin, duygusal olarak dengeli
- 10. _____ Geleneksel, yaratıcı olmayan

EK-G. İçsel Spiritüellik Ölçeği

İÇSEL SİRİTÜELLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki altı maddede yer alan **spiritüellik** kavramı, birinin Allah ile ilişkisi veya Nihai Aşkınılık anlamına gelmektedir. Sorular spiritüelliğe bağlı çeşitli özellikleri ölçmek için cümle tamamlama şekli kullanılarak sorulmuştur. Tamamlanmamış bir cümle yapısı verilmiş olup hemen altında 0'dan 10'a kadar değişen bir ölçeğe bağlı iki cümle eki yer almaktadır. Cümleyi tamamlayan cümle parçaları ölçeğin her iki ucunda yer almaktadır. Yanıtlanması gereken bir bütünlüğe denk gelen 0 ila 10 aralığında; 0, ölçülen özelliğin yokluğuna veya sıfır miktarına karşılık gelirken; 10 ise, ölçülen özelliğin azami miktarına karşılık gelmektedir. Başka bir deyişle, bitiş noktaları uç değerleri temsil ederken, 5 ölçülen özellik için orta veya makul bir değere karşılık gelir. Lütfen, ilk duygularınızı en iyi yansıtan sayıları işaretleyiniz.

1. Spiritüelliğim, hayat hakkındaki sorgulamalarımın,

Hiçbirine cevap vermez cevap verir. *Tam olarak hepsine*

<u>0</u>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<u>10</u>
----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----------

2. Spiritüel gelişimim,

Hayatımdaki her şeyden daha önemlidir. önem taşımaz. *Benim için hiçbir*

<u>10</u>	9	8	7	6	5	4	3	2	1	<u>0</u>
-----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----------

3. Önemli bir karar vermem gerektiğinde spiritüelliğim,

Hiçbir rol oynamaz. önemli etmemdir. *Her zaman en*

<u>0</u>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<u>10</u>
----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----------

4. Spiritüellik,

Hayatımın temel motivasyonudur bir yer tutmaz. ve ona her alanda yön verir. *Hayatımda herhangi*

<u>10</u>	9	8	7	6	5	4	3	2	1	<u>0</u>
-----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----------

5. Bir şahıs olarak büyümeme ve olgunlaşmama yardımcı olan şeyleri düşündüğümde spiritüelliğim,

Kişisel gelişimimde rol oynamamıştır. önemli etmemdir. *Kişisel gelişimimde kesinlikle en*

<u>0</u>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<u>10</u>
----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	-----------

6. Spiritüel inançlarım,

Hayatımın her yönünü bütünüyle etkiler. yönünü etkilemez. *Hayatımın hiçbir*

<u>10</u>	9	8	7	6	5	4	3	2	1	<u>0</u>
-----------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----------